

EXAMENSARBETE

Våren 2010

*Sektion för Hälsa och Samhälle
Socialt arbete*

De osedda barnen

**Kvinnors upplevelser av förälder/föräldrars
alkoholmissbruk och alkoholmissbrukets påverkan
under barndom och vuxenliv**

Författare

Anette Gren

Lena Olsson

Handledare

Sven-Erik Olsson

Examinator

Ulla Zetterlind

Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning

1.1 Förord.....	1
1.2 Abstract.....	2
1.3 Inledning.....	3
1.4 Problemformulering.....	4
1.5 Syfte.....	4
1.6 Frågeställningar.....	4
2 Centrala begrepp.....	5
2.1 Vuxen.....	5
2.2 Alkoholberoende.....	5
2.3 Omsorgssvikt.....	7
2.4 Familj.....	8
2.5 Nätverk.....	9
2.6 Coping.....	9
2.7 Resiliens.....	10
2.8 ACOA.....	10
3 Bakgrund.....	11
3.1 Konsumtionstrender.....	11
3.2 Var barnen mer synliga förr?.....	12
3.3 Forskningen om anhöriga till alkoholberoende.....	12
4 Tidigare forskning.....	15
4.1 Alkoholmissbruk i familjen.....	15
4.2 Nätverk/Formellt och informellt stöd.....	16
4.3 Coping/Resiliens.....	17
5 Utvecklingsperspektiv.....	19
5.1 Utvecklingspsykologi.....	19
5.2 Freuds och Erik homburger Eriksons utvecklingsteorier.....	19
5.3 Freud – Oral fas.....	19
5.4 Erikson – Spädbarnsfasen.....	20
5.5 Freud – Anal fas.....	20
5.6 Erikson – Småbarnsåren.....	20
5.7 Freud – Fallisk fas.....	20
5.8 Erikson – Förskolebarnet.....	20
5.9 Freud – Latenfas.....	21
5.9.1 Erikson – Lägre skolåldern.....	21
5.9.2 Freud – Genital fas.....	21
5.9.3 Erikson – Ungdomsåren.....	21
5.9.4 Objektrelationsteorin.....	22
5.9.5 Omsorg – sviktande omsorg.....	22
5.9.6 Stöd när omsorgen sviktar.....	23

6 Genomförande	24
6.1 Databesamling.....	24
6.2 Kvalitativ.....	25
6.3 Bearbetning.....	25
6.4 Analysmetod.....	26
6.5 Urval.....	27
6.6 Deltagare.....	27
6.7 Avgränsningar.....	28
6.8 Etiska ställningstaganden.....	28
6.9 Validitet och reliabilitet.....	30
6.9.1 Kritik mot metod.....	31
6.9.2 Teoretisk tolkningsram.....	32
7 Resultat och analys	34
7.1 Presentation av informanterna och deras bakgrund.....	34
8 Hur upplevde informanterna sin uppväxt	36
8.1 Minneseffekterna av missbruket.....	36
8.2 Familjen under uppväxten.....	39
8.3 Reflektion av uppväxten.....	44
9 Upplevelse av stöd och hjälp	48
9.1 Barnets sociala nätverk.....	48
9.2 Utanförskap på grund av alkoholmissbruket för familjemedlemmarna.....	51
9.3 Det formella nätverkets stöd.....	54
9.4 Skolan och fritidens inverkan för stöd/vägledning under uppväxten.....	57
9.5 Strategier/ Coping.....	61
10 Livet som vuxen	63
10.1 Livssituationen idag.....	63
10.2 Effekter från barndom till vuxen.....	67
10.3 Det informella och det formella nätverket idag.....	72
11 Det stöd ett barn med alkoholmissbrukande förälder bör ha	77
12 Uppdelning av arbetet	82
13 Diskussion	83
14 Referenslista	85
15 Bilaga 1	87
15.1 Bilaga 2.....	88

1.1**Tack!**

Vi vill tacka informanterna som har tagit er tid och deltagit i våra intervjuer, som låtit oss ta del av ert liv och erfarenheter. Vi tackar även varandra för det härliga samarbetet under uppsatsarbetet och nyfunnen vänskap. En tanke sänder vi till Elliott, Lenas son, som har fått följa med till skolan, helger som vardagar och har varit så tålmodig.

Vill tacka vår handledare Sven-Erik Olsson för din goda handledning.

”Jag saknar ingenting som jag aldrig har haft. Jag förstår inte innebörden av det. Det är klart man förstår när man hör om pappor som gör si och mammor som gör så. Men vad roligt för er att ha bra föräldrar. Det ska man vara jävligt tacksam för. Det är fan ingen självklarhet.”^{My,34år}

1.2 Sammanfattning

Titel: **De osedda barnen** - Kvinnors upplevelser av förälder/föräldrars alkoholmissbruk och alkoholmissbrukets påverkan under barndom och vuxenliv.

Författare: Anette Gren och Lena Olsson

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur kvinnor som vuxit upp i familjer med alkoholmissbruk har upplevt sin uppväxt och hur vuxenlivet har blivit påverkat. Vi vill även få en ökad förståelse och kunskap om upplevelser av stöd och hjälp under de vuxna barnens barndom och fram till idag som vuxen. Genom tio kvalitativa intervjuer av vuxna kvinnor till alkoholmissbrukare har vi kunnat få en förståelse hur det var att växa upp med alkohol i familjen och hur de hanterade det som var problemfyllt. Vi ville få en förståelse hur de vuxna barnen upplevde stöd under sin barndom, vad som varit gynnande, samt hur de mår idag som vuxen.

Nyckelord: Vuxna barn till alkoholister, barn till alkoholister, barn, omsorgssvikt, alkohol, social omsorg, nätverk, resiliens.

Abstract

Title: **The unseen children** - Women's experiences of parent/parents with alcohol abuse and its influence during child and adult life.

This article seeks to examine the effects alcohol abuse have on the growth of women and how, as adults, their lives are affected by this. It tries to encourage a better understanding and knowledge of these experiences and how instances of support and help have influenced the subject's life, from childhood through to adulthood. Through 10 qualitative interviews of adult women, all affected by childhood alcohol abuse, the article tries to get a better understanding of how these women coped under these circumstances. The article attempts also to better understand how the women's experiences of support during childhood have benefited them and how they feel as adults today.

Key words: adult children of alcoholics, children of alcoholics, child, neglect, alcohol, network, social care , resilience

1.3 Inledning

Det finns många barn som får växa upp i familjer med ett missbruk. Oftast tas det bara hänsyn till hur de vuxnas livskvalitet försämras på grund av dessa missbruksproblem. Barnen som lever i familjerna uppmärksammas för det mesta inte. Det ger stora känslomässiga konsekvenser att få växa upp med missbrukande föräldrar. Det framgår i detta citat från en vuxen som har haft en uppväxt med missbrukande föräldrar.

”Man anpassar sig mycket, tar på sig mycket skam och skuld själv, tänker, om jag var lite snällare, och litet bättre så skulle inte pappa dricka. Sådana känslor tar lång tid att arbeta bort. Min pappa var aldrig elak, det var inget våld, ingen misär och han jobbade hela sitt liv. Det var bara det att han antingen sov - eller var fullständigt frånvarande när han var hemma. Man lärde sig att inte lita på vuxna, att inte lita på människor. Det är nog det som påverkade min barndom mest. Bristen på tillit. Jag berättade inte för någon att min pappa drack, och vi pratade aldrig om det inom familjen”¹.

Uppgifter från den Nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor* visar att omkring 20 % av alla barn lever i hushåll där någon vuxen konsumerar alkohol i en omfattning som utgör en risk för föräldrarnas egen hälsa². Forskning har visat att barn som växer upp med missbruk får konsekvenser under sin uppväxttid. *Lagerberg* och *Sundelin* menar att barn till föräldrar med alkoholproblem befinner sig i en riskzon. Man betonar att de svårigheter som drabbar barnet innebär ett lidande för barnet och att barn inte går opåverkade ur det, trots att forskningen inte lyckats påvisa några negativa effekter på kort och/eller lång sikt. Undersökningar har dock visat, att barn som vuxet barn till alkoholmissbrukare har fått någon form av påverkan som givit dem fysiskt och psykiskt lidande, men kan ändå leva ett fungerande liv. *Dr Stella Chess*, banbrytare inom barnpsykiatri, har gjort omfattande undersökningar som följt barn från tidigaste år upp till vuxenlivet, kom fram till att, vi nu har en mer optimistisk syn på mänsklig utveckling. Det skadade barnet är inte dömt och föräldrarnas misstag är inte oåterkalleliga³.

Det skapade en nyfikenhet och ett intresse för dessa vuxna barn. Vi ville få ökad förståelse och kunskap om konsekvenserna av att växa upp med alkoholmissbruk i familjen. Hur var deras erfarenheter från barndomen till idag som vuxen, och hur har det påverkat deras livssituation idag. Genom att få ta del av enskilda människors livserfarenheter, skulle det ge oss den kunskap som kan vara en tillgång i det framtida yrket som socionom.

¹ Statens folkhälsoinstitut. Barn i familjer med alkohol och narkotikaproblem. Omfattning och analys, s 9.

² a.a, s 6.

³ Judith S. Seixas & Geraldine Youcha. Eftersom mamma/pappa drack för mycket, s 200

1.4 Problemformulering

Barn som växer upp med föräldrar som har ett alkoholmissbruk, lever i en miljö där de är utsatta för flera olika riskfaktorer och i samband med föräldern/föräldrarnas alkoholmissbruk kan effekterna ge kort och långsiktiga konsekvenser. Det finns dock påståenden om teorier som visar att det inte finns stöd för föräldrars alkoholism och hur det påverkar familjen och barnen. Det menas att alkohol som faktor, inte kan särskilja från andra riskfaktorer hos familjerna¹.

Genom att ha fått inblick i tidigare forskning och litteratur, där dessa barn omtalas som ”de glömda barnen” upplevs generellt att alkoholmissbruk är något som inte ska synas eller uppmärksammas inom familjen och även utanför familjen, i dess nätverk. Det resulterar i att de inte heller får den hjälp och stöd som samhället har i beredskap för denna grupp. Tidigare forskning vittnar också om att, de flesta barn i familjer med misshandel eller föräldrar som har alkoholproblem erhåller liten eller ingen stöd från professionella tjänster eller från informella källor. Ofta kan det bero på att de problemen är så effektivt dolda så att andra inte vet om dem. Ändå skulle stöd hjälpa dessa unga barn att kunna bättre hantera konsekvenserna av föräldrarnas eller föräldrarnas alkoholmissbruk². Författarna vill få en djupare förståelse och kunskap om denna utsatta grupp i dagens samhälle. Dessa barn beskrivs som bortglömda eller osynliga i sin situation och där omgivningen inte ser eller upptäcker signaler om barnens utsatthet genom negativa hälsoeffekter i sin vardag.

1.5 Syfte.

Att undersöka alkoholmissbrukets konsekvenser för barn som har växt upp i en familj där en eller båda föräldrar missbrukar alkohol. Vi vill även få en förståelse inför social hjälp och stöd till barn under uppväxttiden och som vuxen.

1.6 Frågeställningar

- Vad upplevde barnen under sin uppväxttid med missbruk i familjen?
- På vilka sätt har barnen påverkats under sin uppväxttid?
- Hur har de vuxna barnen upplevt sin uppväxttid? Hur mår de som vuxna idag?

---

¹ Epidemiology and prevention. Alcohol & Alcoholism Vol. 43, No. 4, pp, 481-491.2008

² Domestic Abuse Experienced by Young People living in Families with Alcohol Problems: Results from a Cross-European Study. Child Abuse Review Vol 17:387-409 82008).

2 Centrala begrepp

2.1 Vuxen

Den ålder som den enskilde anses som myndig och har full rättslig handlingsförmåga, är 18 år i Sverige¹.

2.2 Alkoholberoende

Begreppet alkoholism används ofta av kliniker, Anonyma Alkoholister och allmänheten men har ingen vetenskaplig betydelse. Inom vetenskapen företrar man använda begrepp som alkoholrelaterade problem samt alkoholberoende².

Upprinnelsen till att begreppen alkoholberoende, alkoholrelaterade problem och alkoholism finns är att alkoholhaltiga drycker finns att tillgå och i fall där alkoholproblem finns, används av den enskilde på ett sådant sätt att det blir osunt. Alkohol kan innebära både positiva och negativa konsekvenser för individen. Att dricka vid ett tillfälle kan ge tillfredsställelse då alkoholen förändrar sinnesstämningen. Det kan vara lättare att ta kontakt med andra vid en tillställning, ge glädje eller tröst men det kan också vara så att alkoholen bidrar till konflikt, ge smärta eller förvrängd livsbild. Enligt *Frid A Hansen* är det svårt att definiera och dra gränser mellan bruk, missbruk och beroende av berusningsmedel. Det är ofta så att konsumtionen ökar gradvis³. Risken för alkoholproblem skiljer sig åt mellan olika människor som konsumerar lika mycket, detsamma gäller för andra skador som kan uppkomma. Högkonsumenter anses både män och kvinnor vara som konsumerar mer än sjuttiofem centiliter respektive femtiofem centiliter sprit per vecka⁴. Det innebär fjorton glas vin eller elva stora stark öl respektive nio glas vin eller åtta stora stark öl. I *Kiersebergsprojektet* som är ett lokalt befolkningsinriktat projekt, har man i samarbete med FIA-projektet i Stockholm framtagit en *alkoholsnurra*, där man kan få fram sin veckokonsumtion. Enligt den snurran är faran för skador på olika organ och vanebildning stor vid den konsumtion som en högkonsument enligt ovan konsumerar⁵.

---

¹ <http://www.ne.se/lang/myndighets%20%C3%A5lder>

² Griffith Edwards, Alkohol politik, s 38

³ Frid A Hansen, Barn i familjer med missbruks problem, s 7

⁴ Alkoholpolitiska Kommissionen, Att förebygga alkohol problem, s 27

⁵ Bertil S Hanson, Forskning & Fakta, s 28

Griffith Edwards anser att den framtida forskningen ska ta större hänsyn till att dryckesmönstret är viktigt när det gäller sannolikheten för risken för vissa fysiska skador. Att uppmärksamma både mängden alkohol vid ett tillfälle eller vissa alkoholintags tillfällen, se alkoholmönstret under längre tid och inte bara det genomsnittliga intaget per dag eller år¹.

Höghkonsumenter är i de flesta fall mellan arton till tjugofem år gamla men nya studier visar att kvinnor över femtio år och unga kvinnor är de som ökar mest i sin konsumtion. I Sverige idag är ungefär:

- 500 000 människor riskkonsumenter av alkohol. De är inte beroende men vid fortsatt likartad konsumtion kan de bli det framöver.
- 250 000 människor har alkohol problem och konsumerar så mycket att de får skador.
- Cirka 50 000 människor beräknas vara verkligt svårt Alkoholberoende².

1 januari, 1995, definierade man för första gången diagnosen alkoholberoende operationellt. Med det menas att det finns klara kriterier uppsatta för vad man menar med alkoholberoende. I ICD-9 som systemet heter, krävs det att tre av sex kriterier är uppfyllda. Även *Isabella Iverius* tar upp detta i sin bok men hon förklarar kriterierna lite annorlunda och mer ingående. Kriterierna är:

- Sug efter alkohol
- Förlust av kontrollen över alkoholkonsumtionen
- Tecken på fysiskt beroende (skakningar, återställarbehov)
- Toleransökning, med det menas att dosen måste ökas för att få fortsatt önskad effekt samt abstinens när tillförseln uteblir³. Med abstinens menas symtom som kommer några timmar efter intag av rusningsmedel. Det kan uppträda i symtom som huvudvärk, svettningar, hjärtklappning, illamående, oro och ångest bland annat⁴.
- Stor del av tiden går åt att dricka alkohol och återhämta sig från konsekvenserna av det.
- Fortsätter att dricka trots fysiska eller psykiska komplikationer

---

¹ Griffith Edwards, Alkohol politik, s 64

² Isabella Iverus, Känner du någon med alkoholproblem, s 40

³ a.a. s 45

⁴ Frid A Hansen, Barn i familjer med missbruksproblem, s 19

Med de kriterierna kan diagnosen alkoholberoende ställas utan toleransökning eller tecken på fysiskt beroende¹. Förutom ovanstående kriterier tar *Isabella Iverius* upp att det medför sociala problem, omdömeslöst risktagande samt fortsatt användning. Hon skriver också att personen är beroende när man själv inte kan bestämma om man vill ha ett glas eller ej. Alkoholen kan bidra till att man även får andra beroenden men spriten, ölen eller vinet är huvuddrogen för en alkoholberoende, eller om man hellre använder uttrycket alkoholist.

2.3 Omsorgssvikt

När föräldrar inte förmår att uppfatta sina barns behov tillräckligt och inte kan ge dem den psykiska och fysiska näring och skydd som barnen behöver, talar man om omsorgssvikt. En faktor som påverkar föräldrars omsorgsförmåga är omognad. Med omognad menas i detta sammanhang att den vuxnes beteende liknar barnets. Omogna personer utmärks bland annat av att de är beroende, egocentriska, krävande och impulsstyrda. *Kari Killén* skiljer mellan primär, sekundär, och situationsbetingad omognad. Den primärt omogna föräldern har aldrig tidigare fungerat på mogen nivå och de flesta funktioner är präglade av omogenhet. Sekundärt omogna föräldern har tidigare fungerat på en mer mogen nivå men svårigheterna under uppväxten har varit stora och orsakat ett omoget beteende. Den situationsbetingade omognaden kan uppstå i krissituationer.

Föräldrar som uppträder normalt ”goda nog” kan vid exempelvis en skilsmässokris fungera omoget att de utsätter sina barn för omsorgssvikt². Att bli en ”bra” förälder förutsätter att vissa grundläggande behov blivit tillfredsställda tidigare i livet. Detta gäller behov av kärlek, omsorg, trygghet och kontinuitet. Det gäller behovet av att ha relativt stabila vuxna människor att kunna knyta an till och identifiera sig med, människor som har en möjlighet att strukturera sitt liv och som kan sätta gränser och lösa vardagens små och stora problem utan det skapar ångest och skuld hos barnet. När dessa behov inte tillfredsställs eller bara tillfredsställs på ett bristfälligt och sporadiskt vis så innebär det att personlighetsutvecklingen på centrala områden stannar upp eller blir snedvridna. Detta är fallet när det gäller många föräldrar som utsätter sina barn för bristande omsorg³.

---

¹ Alkoholpolitiska Kommissionen, Barn Föräldrar Alkohol, 21

² Barbro Hindberg, När omsorgen sviktar, s 26

³ Kari Killén, Svikna barn, s 126

2.4 Familj

Familj är inom sociologin en grupp av individer som förenas genom släktskap. Detta släktskap är ärftligt men kan även utsträckas till att omfatta juridiska förhållanden.

Idag används begreppet också i ett utvidgat sammanhang för nära vänner eller kanske för inneboende. Kärnfamiljen. Tidigare än dess var man av praktiska omständigheter ofta tvingade att leva samman i storfamiljer omfattande flera generationer och med en bredare släktskara. Med kärnan menas då de som är närmast släkt med varandra, alltså barnen och deras biologiska föräldrar. Kärnfamiljen har senare kommit att bli motsats till alla familjeformer där barnen inte lever tillsammans med båda sina biologiska föräldrar, till exempel ensamstående förälder med barn och styvfamiljen¹.

När det gäller en familj med alkoholproblem kan de specifika händelserna i hemmet skilja sig åt men överlag är miljön i alkoholisthemmet lika oavsett socialgruppstillhörighet. Det är enligt *Thunberg* i sin bok ”dricker hon” värre för barnen om det är mamman som dricker, eftersom det oftast är hon som är den sammanhållande länken i familjen. Barnen till missbrukare intar olika roller för att klara sin svåra situation i familjen².

- Det är den ansvarsfulla som drar uppmärksamheten till sig själv för att dölja familjehemligheten, detta också för att finna den struktur som inte föräldrarna kan uppåda barnen. Det är ofta äldsta barnet som är den duktiga som tar på sig ansvaret för både hem, föräldrar och syskon. Det är ofta flickor som tar på sig denna roll och känner ofta ett stort misslyckande att de trots sina försök, inte lyckas rädda familjen.
- Rebellen som är den trotsiga och försöker få uppmärksamhet med att vara utåtagerande. Rebellen föredrar hellre negativ uppmärksamhet istället för ingen uppmärksamhet alls.
- Clownen ger sken av att vara glad och bekymmerslös, är ofta det yngsta barnet. Dessa barn är glada på ytan och ledsna inuti. Tappar lätt kontakten med sig själv.
- Tapetblomman, är barnet ingen ser. Barnen som blir de osynliga barnen. De blir ofta mycket ensamma och lever i sin fantasivärld. Det är inte ovanligt att dessa är flickor och att de i tonåren utvecklar anorexi samt blir utnyttjade sexuellt och på andra vis³.

---

¹ Wikipedia

² Kerstin Hägertz, Barnet i alkoholistfamiljen, 15

³ Genie Burnet/Rebecca A Jones/Nancy G Bliwise/ Lisa Thomson Ross, Family Unpredictability Alcoholism and the Development of parentification.

2.5 Nätverk

Det nätverk av relationer som den enskilde och familjen är invävda i, påverkar barnet både direkt och indirekt genom föräldrarna. Det sociala nätverket blir som ett fungerande filter för interaktionen mellan barn och samhälle. Barnens sociala nätverk kan neutralisera eller förstärka den påverkan som samhällsutvecklingen har under barnens uppväxt. Ett väl fungerande nätverk har normunderstödjande funktion. Det har visat sig att nätverk skyddar den enskilde individen från effekter av stress och har betydelse för barnens utveckling. Vissheten om att det finns människor som vill hjälpa och skydda, skapar också en trygg anknytning vilket kan bidra till identitetsutveckling hos både barn och de vuxna. Att ett bristande eller dåligt nätverk spelar en central roll vid bristande omsorg ligger implicit i den stora betydelse som ensamhet och isolering har. De vanvårdande familjerna saknar framförallt det stödjande nätverk av vänner och släkt som andra familjer är beroende av och kan utnyttja, för att kunna klara omsorgen och uppfostran av barnen. I de fall där föräldrarnas omsorgsfunktioner är dåliga har nätverket en stor betydelse. Barnets tillgång till en vuxen utanför familjen som det kan ty sig till, kan vara ganska avgörande för hur barnet "överlever" sin situation av bristande omsorg¹. Kring familjerna finns även ett professionellt nätverk. Barnhälsovårds-, skol- och fritidspersonal är viktig på många sätt. En hög kvalitet inom barnomsorg och skola, vilket innebär små grupper/klasser, hög personaltäthet och välutbildad personal. Det har stor betydelse för alla barn men speciellt för barn med särskilda behov².

Coping

Är ett samlingsnamn för problemhantering eller utvecklandet av strategier för anpassning. Coping som anpassningsstrategi behöver inte alltid innebära att konsekvenserna är framgångsrika. Ibland kan motsatsen vara fallet. Dock används oftast begreppet för att beskriva ett konstruktivt sätt att bete sig på för att göra det bästa möjliga av svåra eller traumatiska situationer. Hur individen påverkas av svåra levnadsomständigheter och den stress som dessa medför är beroende av både personliga egenskaper som den sociala omgivningen. Coping förekommer på en medveten nivå och styrs kognitivt men även beteendemässigt. Det beskrivs två copingfunktioner, problemfokuserad och känslufokuserad.

---

¹ Kari Killén, *Svikna barn*, s 214, 216

² Barbro Hindberg, *När omsorgen sviktar*, s 27

Dessa båda används jämsides och är beroende av varandra. Den första används i syfte till att förändra och reducera det konkreta problemet och dess konsekvenser eller med att påverka omgivningen. Den andra avpassar och kontrollerar det känslomässiga tillståndet och utgör en reduktion av den psykologiska stressen. Det menas att det handlar om en inre påverkan. En komplett copingprocess omfattar båda funktionerna¹.

2.7 Resilience

”Resilience” betecknar en återhämtningsförmåga och barn som klarar sig ”mot alla odds”.

Resilience innebär att motståndskraften mot stress grundar sig på såväl konstitutionella faktorer som på omgivningens påverkan och att graden av motståndskraft inte är statisk utan att den förändras över tid och i den mån som omständigheterna kräver det. Det är inte endast tillgången eller mängden av socialt stöd som är avgörande utan istället kvaliteten på individens relationer med andra och hur dessa andra används som stöd. De som klarar sig har antingen upplevt färre eller mindre svårartade stressituationer eller så har dessa motverkats en ansenlig mängd goda erfarenheter eller lyckliga upplevelser. Resilienta barn karakteriseras som har motståndskraft eller återhämtningsförmåga av kognitiv kompetens, goda erfarenheter av sin egen prestationsförmåga och har självförtroende, dessutom har de en positiv självkänsla och temperament som gagnar de aktiva försök att klara sig och har positiva relationer med andra istället för passivt tillbakadragande. Vidare är dessa motståndskraftiga barn skickliga när det gäller att påverka sin omgivning och att handskas med dess påfrestningar samt att inrätta sig efter de nödvändiga kraven. De varseblir snabbt vad som inträffar omkring dem och har en god anpassningsförmåga. Jämfört med sårbara barn kan de motståndskraftiga barnen tolerera frustration, handskas med oro och be om hjälp om det behövs².

2.8 ACOA

Är en förkortning på begreppet *Anonymous children of alcoholics*. Översatt till svenska betyder det, vuxna barn till alkoholister.

---

¹ Ingrid Claezon, Mot alla odds, s 26

² a.a. s 32,34

3 Bakgrund

Redan i gamla testamentet fanns varningar för alkoholens verkan så medvetandet att alkoholkonsumtion kan medföra problem för den enskilda är ingenting nytt. Det finns mycket skrivet i ämnet. Svensk och internationell forskning har gett omfattande kunskaper om alkoholberoendets konsekvenser för både missbrukare och anhöriga. Det vi vill lära mer om och ta med i vår undersökning är även hur barnens och de anhörigas villkor har sett ut 200 år tillbaks i tiden och fram till idag.

3.1 Konsumtionstrender

Från att i mitten av 1800-talet varit hög alkoholkonsumtion, sjönk konsumtionen vid sekelskiftet och då speciellt för destillerade drycker skriver *Griffith Edwards*. Detta märktes i länder med varierande ekonomiska utvecklingsnivåer. I Sverige infördes motboken 1917 av läkaren och politikern *Ivan Bratt* och fanns fram till 1955. Detta kan ha medfört minskningen i Sverige. Motboken var ett häfte som det stämplades i när människor inhandlade alkohol. Syftet till den var att minska spritdrickandet, men innefattade inte vin. Efter andra världskriget och fram till 1970 ökade åter konsumtionen i näst intill alla länder som man har tillförlitlig statistik ifrån. Största ökningen var i de länder som tidigare haft en relativt låg konsumtionsnivå. I World drink trends statistik över OECD länder så hade man en alkoholkonsumtion som såg ut så här från 1970-1990 i Sverige visad i liter etanol per capita¹:

- 1970 - 5, 8 liter
- 1980 - 5, 7 liter
- 1990 – 5, 5 liter

Hur mycket man konsumerade per capita i Sverige under 1990-talet skiljer sig åt i litteraturen. Enligt *Frid A Hansen* var alkoholkonsumtionen per capita och år 6,41 liter vilket inte stämmer överens med World Drink Trends rapport på 5,5 liter². Inte heller överensstämmer det *Isabella Iverus* skriver, att alkoholkonsumtionsökningen sedan efterkrigstiden har fortsatt öka och bara haft ett avbräck när mellanölet slutade säljas med World drink trends rapport som gjordes 1992 där rapporten visar en minskning av alkoholintaget efter 1970 – talet.³ Alkohol det mest utbredda berusningsmedel i Sverige och 2006 var genomsnittet av konsumtionen per vuxen invånare 9,7 liter ren sprit per år⁴.

---

1 Griffith Edwards, Alkoholpolitik, s 52-53

2 Frid A Hansen, Barn i familjer med missbruksproblem, 14

3 Isabella Iverus, Känner du någon med alkoholproblem, s 36

4 a.a. s 40

3.2 Var barnen mer synliga förr?

I vår historia har barnen varit mer eller mindre osynliga. De har levt på de vuxnas villkor, varit maktlösa och beroende, placerade längst ner på samhällsstegen. Det är först under 1900 talet som synen på barn har förändrats och de har blivit egna synliga individer. Utvecklingen från jordbruksland till industrialisering har medfört möjligheten till psykisk och fysisk trygghet. I början av 1900- talet var både barnadödligheten och hos de vuxna hög. Det var då vanligt att barn miste ett eller båda föräldrarna innan de var myndiga. Det fanns inga samhällsinstitutioner som kunde ta hand om barn där föräldrarna inte förmådde att göra det. Det som fanns att tillgå var fattigvården.

Idag vet man att upplevelser av våld är skadligt för barn men då var inte äga bara tillåtet mot barn utan det även rekommenderades i lagen. Ett par decennier efter sekelskiftet 1800- talet började ett nytt tänkande angående barns omsorg växa fram. Det uppstod kampanjer för hälsovård, motarbete vanvård för att rädda liv. Fortfarande tog man ingen notis om barns känslomässiga befinnande. Runt 1920 fick Sverige sin första egentliga lagstiftning till skydd för barn. I den texten betonade man föräldrarnas ansvar för att barnen skulle få växa upp under goda förhållanden men först under 1940-talet kom det fram av kända barnläkare och barnpsykiatriker att det viktigaste för barnens välmående var föräldrars kärlek och omsorg. Trots detta tog det ända till 1977 innan alla barn blev likställda i rättsligt hänseende¹.

3.3 Forskningen om anhöriga till alkoholberoende

Från 1930- talet och fram till 1960-talet var forskningen på anhöriga till alkoholberoende fokuserades på alkoholisthustrun. Forskare som *Wahlan* som 1953 ansåg att hustrun hade en dysfunktion som grundats tidigt och innan äktenskapet. Forskarna menade att hustrun skulle vara beroende av att någon var beroende av henne. Till den grad att hon valde en man som inte kunde svara upp till hennes behov. Hon ansågs ha en psykopatologisk personlighet. Detta var *Joan Jackson* i arbeten (1954, 1958 och 1962) skeptisk till. Hon menade istället att kvinnans beteende var stressutlöst på grund av hennes situation av att leva tillsammans med en missbrukare².

---

1 Barnombudsmannens årsrapport 2000, Barndom i förändring, s 14, 16,17

2 Alkoholpolitiska kommissionen, Barn föräldrar Alkohol, s 39

I sina arbeten fokuserade *Jacson* på familjen som enhet och beskrev 6 olika stadier i en anpassningsprocess som alkoholistfamilj genomgår.

- Försök till att förneka problemet.
- Försök att eliminera problemet.
- Upplösning - Oordning- kaos.
- Försök att reorganisera trots problemet.
- Reorganisation av en del av familjen.
- Tillfrisknande och reorganisation av familjen.

Därefter försökte *Games & Goldman* 1971 att integrera *Jacsons* utvecklingsstadier av familjeanpassningen i 5 stilar av copingbeteende. Copingbeteende säger man om det sätt som anhöriga bemöter alkoholistens missbruk.

- Försvarande av familjeintressen.
- Undandragande i äktenskapet.
- Attack.
- Utagerande.
- Beskyddande av alkoholisten.

Resultatet som framkom av *James & Goldman* stödde *Jacksons* teori att hustruns beteende kunde orsakas av ett pågående drickande hos mannen istället för att hustruns personlighet skulle vara orsaken till mannens drickande¹. Under 1950-talet reagerade läkare som hade tjänst på barnsjukhuset Kronprinsessan i Stockholm, att det vid flera tillfällen inkommit barn med buksmärtor, huvudvärk, illamående, kräkningar, trötthet, sömnstörningar och ångest. Läkarna hittade inga fel på dessa barn och man bad barnpsykiatrikern *Ingvar Nylander* om hjälp. Det visade sig att av alla barn som inte hade en kroppslig sjukdom så kom de från ett psykosocialt hem. År 1959, fem år efter att motboken försvann lade *Nylander* fram sin avhandling om barn till alkoholiserade fäder. Det fanns stort intresse på Karolinska sjukhuset men varken psykiatrin eller socialvården visade något större intresse för den².

---

¹ Alkoholpolitiska kommissionen, Barn föräldrar Alkohol, s 40

² Staffan Myrbäck, Den vingklippta familjen, s 96

1960 undersöktes olikheter i kvinnors beteenden och attityder där mannen slutat missbruka alkohol respektive där mannen fortsatt missbruket. *Clifford* fann att där männen slutat missbruka visade kvinnorna mer uppmärksamhet och mer omsorg om barnen än där mannen hade fortsatt dricka¹. Här kan vi se att barnens behov tas upp i forskningen kring en missbrukare och att man på 1960-talet uppmärksammar att där en förälder dricker riskerar barnen att inte få uppmärksamhet och omsorg.

Under 1980-talet har familjens betydelse väckt intresse i forskningen kring missbruk. Vikten av att erbjuda stöd och hjälp till hela familjen vid behandling har då framkommit av *Orford*, då både barn, partners och föräldrar har visat sig vara i riskgrupper för psykosomatiska sjukdomar när en i familjen missbrukar alkohol².

Alkoholpolitiska Kommissionen tror att det ökade intresset för missbrukarsituation i Sverige idag beror på att denna grupp av barn har ökat i antal och att man nu kan se deras hjälpbehov aktualiseras då man kan se att konsumtionen av alkohol de sista 20 åren liknar den i slutet av 1800-talet då alkoholens skadeeffekter diskuterades mycket. Skillnaden är att man idag diskuterar risken för vanvård, barnmisshandel och risk för beteendestörningar hos barn som kan följa med dem upp i vuxenlivet³.

---

¹ Alkoholpolitiska kommissionen, Barn föräldrar Alkohol, s 40

² J.Orford, A, Alcohol and alcoholism s, 109-122

³ Alkoholpolitiska Kommissionen, Barn Föräldrar Alkohol, s 52

4 Tidigare forskning

4.1 Alkoholmissbruk i familjen

Det saknas svenska studier av andelen barn som lever i familjer där en förälder är beroende av alkohol eller narkotika. Informationen som närmast kan användas är från den Nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor*. De visar att omkring 20 % av alla barn lever i hushåll där någon vuxen konsumerar alkohol i en omfattning som utgör en risk för föräldrarnas egen hälsa, så kallat "riskbruk". I en dansk undersökning av personer i åldern 20-40 år uppgav 20 % att de upplevt att de egna föräldrarnas alkoholkonsumtion utgjort ett problem under deras uppväxt. Allvarligare alkoholproblem är således ovanligare. Föräldrars "riskbruk" av alkohol är en riskfaktor för negativa hälsoeffekter på barnens hälsa. Om denna risk kombineras med andra mindre gynnsamma förhållanden i familjen, exempelvis psykisk sjukdom, kan då riskerna växelverka och därmed förstärka varandra. Detta talar för att frågan rör stora grupper av barn ¹.

Forskningen visar att leva i miljöer där en förälder eller annan nära anhörig missbrukar alkohol eller narkotika är mycket stressande. Denna stress orsakar påfrestningar och ofta visar det sig genom fysiska eller psykiska symptom. (SSCS; *Velleman and Templeton, 2003*) Forskningen visar också att alkohol, (*Anderson & Baumberg, 2006; Nordström, 2002*) våld och misshandel (*Kelly, 2003; Reid, 2003; WHO, 2005*) är ett stort problem i hela världen ².

Tidigare studier visar dock inte klart samband mellan alkoholrelaterad diagnos eller annan form av alkoholproblem hos en eller båda föräldrarna och risk för psykiska eller fysiska hälsoproblem hos barnen. Det är möjligt att alkoholproblem hos föräldrarna ökar risken för lindriga men inte allvarliga, psykiska hälsoproblem hos barnen och då speciellt i de fall då det samtidigt finns andra riskfaktorer. Påverkan på barnet av föräldrarnas alkoholproblem blir större om barnet redan är utsatt för andra belastningar. Det är snarare antalet än typen av faktorer som bidrar till att öka risken, även om en del faktorer som exempelvis socialgrupp har ett större genomslag än andra faktorer. Den sammantagna bilden av barnets levnadsförhållanden (SES, familjestruktur, föräldrarnas livsstil och beteende) kan vara avgörande för barnets hälsa och framtida utveckling ³.

---

¹ Barn i familjer med alkohol och narkotikaproblem. Omfattning och analys, s 6.

² Domestic Abuse Experienced by Young People living in Families with Alcohol Problems: Results from a Cross-European Study. (2008), s 387-388.

³ Barn i familjer med alkohol och narkotikaproblem. Omfattning och analys s 20.

4.2 Nätverk/Formellt och informellt stöd

Det visar genom tidigare studier att barn som växer upp i familjer med våld och alkoholproblem får oftast inte något stöd från det formella nätverket eller ej heller från informella nätverket. Beroende på att problemen är så effektivt dolda som andra i omgivningen inte vet om dem ¹.

Barn som far illa är inte osynliga men man kan av olika skäl välja att blunda. Den som inte vill eller orkar se men ändå inte lyckas blunda helt, kan försöka värja sig genom att bortförklara eller förtränga misstanken om att ett barn av någon anledning far illa. Vad man ser varierar med kunskapsnivån, personliga egenskaper och erfarenheter, vilken kultur och tidsepok man lever i och vilket system man arbetar inom. Benägenheten att se utsatta barn och att reagera beror också på om man upplever att det finns något att erbjuda, någon hjälp att få. I annat fall kan det upplevas som meningslöst eller till och med oetiskt att gripa i. *Katarina Weinehalls* avhandling, om ”Att växa upp i våldets närhet”. Ungdomars berättelser om våld i hemmet, beskriver ”de glömda barnen” som inte alls glömda, de är aktivt osynliggjorda och inte passivt glömda. Hon talar om det fullständiga sveket från vuxenvärlden. Familjen döljer våldet och myndighetsutövarna blundar eller kisar för att slippa vet². *Bronfenbrenner (1979)*, *Gotlieb (1981)* menar att, ett fungerande nätverk har en normunderstödjande funktion. Det har visat sig att nätverk skyddar den enskilde individen från effekterna av stress och att de har betydelse för barns utveckling. Vissheten om att det finns människor som vill hjälpa och skydda skapar en trygg anknytning och som bidrar till identitetsutvecklingen hos både såväl vuxna och barn. Redan i de allra tidigaste kriteorierna undersöks nätverkets betydelse vid lösningen av kriser. *Caplan* fann 1960 att tillhörigheten till ett stödjande socialt nätverk var den mest avgörande faktorn.

Familjer med bristande omsorg saknar ofta nätverk, har också ett socialt belastad nätverk eller ett konfliktfyllt förhållande till nätverket. Dessutom vet vi att de barn som bäst överlever med bristande omsorg, är de som har en anknytning till någon vuxen person i nätverket utanför familjen.

Det resulterar i att nätverk kan vara både en resurs och en belastning. Det är således viktigt att vi tar konsekvenserna av denna insikt och låter en analys av nätverket ingå i den helhetsbedömning som ska ligga till grund för behandlingar. Vi måste anstränga oss att lokalisera det som förhindrar utvecklingen av ett stödjande nätverk och den potential som kan finnas inom familjen, grannar och andra i omgivningen³.

¹ Domestic Abuse Experienced by young People living in Families with Alcohol Problems: Results from a Cross-European Study, s 392.

² Barbro Hindberg, När omsorgen sviktar. s 30.

³ Kari Killen, Svika barn, s 214,223.

4.3 Coping / Resiliens

Werner och *Smiths* har studerat samspelet mellan barns uppväxt och miljörisken under barndomen, ungdomen och vuxen ålder. Deras syfte var att inte beskriva elände, utan beskriva vad som karaktäriserade de av riskbarnen och familjerna som mot alla odds ändå klarade sig bra. Detta var första exemplet på resiliensforskning. *Werner* och *Smith* 1986 var särskilt noga med att följa utvecklingen hos de barn som förutom annan risk hade föräldrar med alkoholproblem. Även om risken att utveckla inlärnings och anpassningsproblem var större för barn till alkoholmissbrukare än för barn till föräldrar utan alkoholmissbruk, var det 59 % av barnen i dessa familjer som inte utvecklade problem. Risk förknippade med alkoholism i familjen kan reduceras med hjälp av barnens personlighet och positiva förhållanden under den tidiga barndomen. *Werner* och *Smith* analyserade de karaktäristiska kännetecknen som skilde ut barnen med varaktiga problem från dem som inte hade sådana problem.

Resilienta barn till alkoholiserade föräldrar hade.

- Temperament som väckte positiv uppmärksamhet hos den person som hade det primära omsorgsansvaret.
- Genomsnittlig intelligens och bra förmåga att läsa och skriva.
- Ambitioner att utbilda sig och få ett bättre liv än det som föräldrarna hade haft
- En bra självbild och stark tro på att kunna klara sig själv
- Ingen allvarlig sjukdom

Familjer med resilienta barn bidrog genom:

- Att ge barnet mycket god omsorg under de första levnadsåren, även om en av eller båda föräldrarna var frånvarande.
- Att det inte kom fler barn under barnets första två levnadsår.
- Att undvika konflikter och gräl under småbarnsåren.
- Att mödrarna var yrkesaktiva i den period då barnen var 2-10 år
- Färre skilsmässor då barnen var i ungdomsåren.

Werner och *Smith* poängterar att dessa kännetecknen i huvudsak är desamma som dem man finner hos resilienta barn som är utsatta för andra typer av risk än alkoholism. Det finns tendenser att eländet hopar sig, den ena riskfaktorn efter den andra. Tillsammans blir denna dos stor, men barn tillgriper självkorrigerande mekanismer¹.

---

¹ Anne Inger Helmen Borge, Resiliens – Risk och sund utveckling, s 20,84,85.

Det har visat sig genom internationell forskning att barn som växer upp med vuxna som missbrukar alkohol, har en kombination av olika individuella sätt att hantera sina problem i sin vardag. Dessa övergripande sätt ingår: rädsla och egenskydd - konfrontation och självdestruktiv handling, - rädd och engagerad med förälder, -lösgörande, internalisering och hjälpa till att söka. Hur barnen klarar är särskilt viktigt, och det finns en kontinuitet mellan de sätt att en del barn hanterat problemen i barndomen och vilka typer av svårigheter som de upplever som vuxna¹.

Att arbeta i förebyggande syfte för att barn inte ska bli utsatta och få problem, krävs kunskap om såväl påverkbara risk, som skyddsfaktorer. Med förebyggande arbete menas vanligen arbete med att reducera en riskfaktor. Hälsöfrämjande arbete har i stället som mål att öka tillgången till skyddsfaktorer (friskfaktorer). Precis som en riskfaktor kan vara ospecifik så är även skyddsfaktorerna ofta ospecifika. Med andra ord kan en skyddsfaktor ge skydd mot flera olika former av problem samtidigt. Dessa skyddsfaktorer är särskilt effektiva i högrisksituationer, men vid små eller obefintliga risker spelar det ingen större roll för utfallet om det finns skyddsfaktorer eller ej.

De skyddsfaktorer som nämns i litteraturen är samhälls, familje- och individuella faktorer. Några exempel är bra skola, och skola samt möjligheter i skolarbetet, trygg närmiljö, hög socialgrupp, goda förhållanden till andra vuxna (släktingar, lärare, grannar), ansvarsfull omvårdnad, god familjesammanhållning, hög intelligens, god problemlösningsförmåga och impuls kontroll hos barnet. *Lagerberg* och *Sundelin* menar att, barn och ungdomar bör förses med så många skyddsfaktorer som möjligt, gärna från flera olika system².

---

¹ Domestic Abuse Experienced by Young People Problems: Results from a Cross-European study. s 391.

² Barn i familjer med alkohol och narkotikaproblem, s 16.

5 Utvecklingsperspektiv

5.1 Utvecklingspsykologi

Det har funnits många forskare och lika många olika synsätt hur vi utvecklas till att bli sunda vuxna. *Sigmund Freud* var eventuellt den första psykolog som till fullo insåg hur viktig barndomen är när det gäller att forma och bestämma en vuxens beteende. Idag accepterar näst intill alla människor att våra barndomserfarenheter bidrar till att forma de vuxnas tänkande¹. Enligt *Carl Rogers* och *Abraham Maslow* i den humanistiska inriktningen har människor ett behov att acceptera sig själva². *Maslows* teori förkastar naturvetenskapliga metoder och för fram fenomenologiska tillvägagångssätt. Han har behovshierarki med fem olika nivåer med början nerifrån med de grundläggande fysiska behoven som hunger, törst och sexualitet. Därefter trygghetsnivån där behovet av en förutsägbar omgivning till exempel finns. På tredje nivån finns behovet av kärlek och tillhörighet och på fjärde nivån finns behovet av en positiv självkänsla. Längst upp i hierarkin finns behovet av självförverkligande³.

5.2 Freuds och Erik Homburger Eriksons utvecklingsteorier

Enligt *Freuds* teori går i stort sett alla barn genom fem stadier i den psykosexuella utvecklingen. Barnen ska gå igenom dessa faser på ett smidigt sätt men problem kan uppstå på vägen som gör att när man som vuxen människa utsätts för svåra och stressande situationer kan ta till en process som kallas regression, det vill säga att deras beteende kan mer likna det beteende de uppvisade som barn⁴. *Erik Homburger Eriksons* beskrivning av barndomens faser liknar *Freuds* men han lägger till tre vuxenåldrar och det finns även skillnader i resterande faser. Nedan visas *Freuds* och *Eriksons* olika teorier på utvecklingsfaser och vad som skiljer sig åt⁵, dock är de båda förankrade i jagpsykologin.

5.3 Freud - Oral fas Den fasen kommer först och varar omkring 18 månader. Största tillfredställelsen hos barnen sker genom munnen. Om problem uppstår under fasen till exempel genom för tidig avvänjning kan det som vuxen visa sig i att de blir beroende av andra och mycket tillitsfulla. Om föräldrarna vid denna fas åsidosatt barnen kan de som vuxna bli fientliga och dominerande.

---

¹ Michael Eysench, Psykologi, s 17

² a.a. s 17

³ a.a. s 592

⁴ a.a. s 493

⁵ Leif Havnesköld & Pia Risholm Mothander, Utvecklingspsykologi, s 27

5.4 Erikson - Spädbarnsfasen Liksom *Freuds* teori är den från 0 till 18 månader. Men *Erikson* säger att under denna tid handlar det om att barnets livsuppgift är att skapa tilltro och tillit. Om barnet lyckas med det kommer det att kunna känna trygghet, klara frustrationer och kunna skjuta upp behovstillfredsställelse. Om det däremot misslyckas, kommer barnet som vuxen att präglas av misstänksamhet och resignation.

5.5 Freud - Anal fas Denna fas varar från omkring 18 månader till 36 månader. Den anala regionen är den huvudsakliga källan till tillfredsställelse. Den vägran vissa har kan vara ett viktigt sätt för barnen att visa sitt oberoende och makt. De barn som blir fixerade vid denna fas kan utveckla karaktärer som snålhet, ordning och envishet medan andra blir osedvanligt generösa och frikostiga som en följd av den toaletträning de fick i denna ålder.

5.6 Erikson – Småbarnsåren Denna fas varar upp till tre år och livsuppgiften handlar om autonomi och tvivel. Barnet präglas utav nyfikenhet och forskande. *Erikson* framhäver inte att anala regionen är den huvudsakliga källan till tillfredsställelse. Fungerar denna fas enligt *Erikson* leder det till självförtroende och en positiv självkänsla. Om det inte fungerar kan det däremot leda till överdrivet beroende, tvångsmässighet och dålig impulskontroll

5.7 Freud - Fallisk fas som varar mellan tre och sex års ålder. Huvudsakliga tillfredsställelsen kommer via könsorganen. Runt fem års ålder har pojkarna ett sexuellt begär efter sin mamma och samtidigt är de rädda att bli kastrerade av sin pappa. För att lösa dessa problem, identifierar de sig med pappan och tar efter många av hans attityder och uttryckssätt. Flickorna utvecklar en penisavund och blir bittra på sina mammor som fött dem utan men söker därigenom identitet med mamman. Pojkar som får problem under denna fas och inte finner sin identitet kan längre fram i livet utveckla fåfänga, impulsivitet och självsäkerhet medan det hos flickorna medför en ständig strävan att vara männen överlägsna.

5.8 Erikson – Förskolebarnet Fasen är precis som *Freud* mellan tre till sex år. *Freud* diskuterar i denna fas att den huvudsakliga tillfredsställelsen kommer via könsorganen medan *Erikson* säger att det handlar om att uppnå balans mellan initiativ prestationsglädje. Ett negativt utfall leder till hämning och initiativlöshet.

5.9 Freud - Latenfas När tidigare fas är klar övergår både pojkar och flickor in i denna fas som varar fram till pubertetens början. De sexuella upplevelserna är här satta på sparlåga. Man ser det genom att pojkar och flickor umgås sällan.

5.9.1 Erikson – Lägre skolåldern Som är åldern sex till tolv år. Livsuppgiften handlar om aktivitet eller om underlägsenhet. Vid en positiv lösning uppnås en känsla av kompetens. Ett misslyckande leder till känslor att inte duga eller vara otillräcklig.

5.9.2 Freud - Genital fas Här har pojkarna och flickorna gått in i puberteten och den huvudsakliga källan till sexuell lust och tillfredsställelse ligger i könsorganen. Skillnaden är att nu att fokus ligger på sexuell lust tillsammans med någon annan och inte bara med sig själv. Vuxna som inte haft problem i denna fas kommer troligen att utveckla en genital karaktär. Det vill säga, vara mogna och välanpassade med förmågan att älska och bli älskade. De kan också kanalisera sina sexuella drivkrafter till förverkligandet av produktiva och kreativa mål. *Freud* tar här inte upp vad som kan ske om fasen inte lyckas.

5.9.3 Erikson – Ungdomsåren Tolv till tjugo år och präglas av konflikten mellan identitet och rollförvirring. Om individen lyckas så skapas en framtidstro. Om individen misslyckas kan en splittrad jagbild och en negativ identitet utformas.

Den viktigaste delen i *Freuds* teori om den psykosexuella utvecklingen är uppfattningen att den vuxna personligheten har sina rötter i barndomsupplevelserna och framför allt de fem första åren i livet. Kritiken är att det empiriskt är svårt att prova förutsägelser som kan göras utifrån teorin. Man kan inte använda korrelationer eller samband för att fastslå orsaker och att han menar att den moraliska utvecklingen i hög grad är beroende av föräldern av samma kön, när i själva verket andra barn och den andra föräldern kan också påverka barnets utveckling¹.

Eriksons beskrivning av människans livscykel är på många sätt aktuell ännu idag. Inte minst genom att den starkt betonar det sociala sammanhangets betydelse. Han menar att utvecklingen är kontinuerlig men ändå rymmer skilda livsuppgifter som måste lösas innan individen kan gå vidare².

---

¹ Michael Eysenck, Psykologi, s 496

² Leif Havnesköld & Pia Risholm Mothander, Utvecklingspsykologi, s 27

5.9.4 Objektrelationsteorin

Objektrelationstänkandet var en reaktion mot tron att människor främst motiveras av driftmässiga krafter. Den har kommit att stå för den inre gestaltning av en relation som en individ formar genom erfarenheter av samspel och fokus är på individens upplevelse av och förmåga att använda sig av objektet för sin egen utveckling. *Michael Balint* var en av de första att betona att ett litet barn tidigt befinner sig i aktivt ömsesidigt samspel med omgivningen och att det inte är bundet till någon erogen zon och ifrågasatte den första objektlösa orala utvecklingsfasen. Flera forskade i ämnet men psykoanalytikern och familjeterapeuten *Johan Bowlby (1907-1990)* bör nämnas. Hans tankar om de inre arbetsmodellernas betydelse och den psykobiologiska utvecklingsteori om barns anknytning, som han formulerade kom att i grunden påverka inriktningen på spädbarnsforskningen¹. Det psykologiska anknytningsperspektivet har under senare år kommit att användas som en ram för att tolka barns tidiga beteenden, för att analysera viktiga beståndsdelar i de tidiga omvårdande relationerna och för att förutsäga barns framtida sociologiska anpassning. Idag används teorin för att värdera hur individuella föreställningar om trygghet och närhet påverkar kvalitén i relationer i ett flergenerationsperspektiv².

5.9.5 Omsorg – sviktande omsorg

Ett barns behov av närhet, anknytning, avstånd och utforskande kan kopplas till föräldrarnas förmåga till balans i det egna omvårdande beteendesystemet. Om en förälder inte orkar eller vågar komma nära sitt barn, kan barnets utveckling försvåras avsevärt. Föräldrarnas emotionella närhet och tillgänglighet är mycket viktig under barnets första tid då barnet har ett stort behov av fysiskt omhändertagande. Barnet behöver känna att föräldern är tillgänglig, närvarande, pålitlig och lyhörd för barnets behov. Då får barnet en trygg emotionell bas för fortsatt växande³. Sammantaget kan säga att omsorgsförmåga innehåller tre komponenter efter barns behov, det vill säga att uppfostra, att tillfredsställa barnets behov och sörja för att barnet utvecklas så bra som möjligt⁴. En stark och varm bindning mellan förälder och barn är både en förutsättning för barnets normala känslomässiga utveckling och bästa skyddet mot misshandel, övergrepp, vanvård försummelse⁵.

---

¹ Leif Havnesköld & Pia Risholm Mothander, utvecklingspsykologi, s 37

² a.a. s 245

³ a.a. s 253

⁴ Barbro Hindber, När omsorgen sviktat, s 22

⁵ a.a. s 23

Omsorgsförmågan kan sättas ur spel av olika anledningar och några av dem kan vara på grund av till exempel en livskris, konflikter, missbruk eller psykisk sjukdom men vår undersökning baseras på missbruk. Om inte barnet får sina grundläggande behov tillgodosedda tar det så djup skada att det kan vara svårt att reparera senare. Att ett barn utvecklas negativt när det inte får sina behov tillgodosedda som vid känslökyla, negativ attityd och försummelse kan vi tydligt se i utvecklingspsykologin.

5.9.6 Stöd när omsorgen sviktar

Det finns många barn i varje kommun som lever med en mamma eller en pappa som dricker för mycket. Många är de som i vuxen ålder vittnat om en svår barndom om att ingen såg eller reagerade för att hjälpa dem¹. Därför är det viktigt att man på tidigt stadium ser barnen så att de kan erbjudas stöd och hjälp och därigenom kunna följa en sund utvecklingskurva till att bli själsligt hela vuxna. Det är sällan skolan, fritidshemmen eller BVC slår larm om dessa barn och enligt *Ami Arnell & Inger Ekbohm* kan orsaken vara att det kan vara svårt att se barnets utsatthet om man inte vet att hjälp finns att erbjuda². Ibland ställs inte de rätta frågorna på grund av otillräcklig kunskap om barns livsvillkor i en familj med alkoholmissbruk. Att arbeta med barn till alkoholberoende innebär att barnet sätts i fokus även om föräldern avstår hjälp för egen del. Det krävs också ett aktivt uppsökande arbete för att nå fram till dessa barn. Att ha förståelse och kunskap om hur det är att vara i en familj där någon av föräldrarna är alkoholberoende är en förutsättning för att professionellt arbeta med barn till alkoholberoende³. De ordinarie resurserna vid mödravårdscentralen, barnavårdscentralen och socialtjänstens individ- och familjeomsorg har ett ansvar för att upptäcka och stödja gravida mammor med alkoholproblem, men för att kunna det måste personalen få utbildning och utrymme för att kunna arbeta med föräldrarna⁴. När det gäller skolan ligger ansvaret för att upptäcka dessa barn på framför allt läraren. Det är läraren som möter barnen direkt. Därefter är det hela skolans angelägenhet att barnet får stöd⁵. Anmälningssplikten är barnets yttersta skyddsnät och alla som misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialnämnden. De som arbetar med barn har en skyldighet att anmäla om de i sin verksamhet misstänker att ett barn inte har det bra⁶. Barn har rätt till att följa en sund utveckling, vara älskade, respekterade och bli sedda.

¹ Barbro Hindberg

² Ami Arnell & Inger Ekbohm, När mamma eller pappa dricker, s 34

³ a.a. s 35

⁴ Barbro Hindberg, När omsorgen sviktar

⁵ a.a. s 162

⁶ Barnombudsmannen rapporterar, Upp till 18, s 161

6 Genomförande

I detta avsnitt redogör vi för studiens empiriska underlag, hur vi har gått tillväga och genomförande. Utöver detta redogör vi för urval och avgränsningar och datainsamling.

6.1 Datainsamling

Förutom *primärkällor* i form av intervjuer samlade vi in *sekundärkällor* genom att läsa vetenskapliga artiklar, rapporter och litteratur i ämnet¹. När vi har sökt vetenskapliga artiklar så har vi använt oss av Kristianstads högskolas databas. Vi har då sökt från bibliotekets databaser och som första sökord använde vi ASSIA. Väl inne tryckte vi på specific databases för att få flera val samtidigt. Vi valde till exempel ämnen som social services abstracts och psycarticles för att gå vidare. Efter att ha valt sökområden gick vi in på advanced search för att komma vidare in till specifika sökord för att hitta vetenskapliga artiklar inom området för familjer med alkoholmissbruk. Vi använde sökord som till exempel child, offspring, social care, alcoholics, children of alcoholics, social services. Då enbart vetenskapliga artiklar var av intresse användes bara Peer-Reviewed Journals. Vi kunde ibland få noll träffar och ibland flera hundra beroende på vilket sökord vi lade först och sist. Bästa artiklarna fick vi av att söka i ordningen alcoholics, child* och social care. Vid många andra sökvägar fick vi träffar som inte var relevanta. Vi använde även google för att söka efter en forskare som heter *Karin Lundén*, socionom, leg. Psykoterapeut och fil. Dr. i psykologi. Vi läste hennes publikation om omsorgsvikt hos förskolebarn bland annat. Vi tog kontakt med forskaren och fick vidare vägledning om litteratur och forskaren återkom flera gånger.

Google har använts för att hitta andra rapporter inom ämnet som varit av intresse för oss. All litteratur har vi funnit på högskolan Kristianstads bibliotek under dess aktuella ämnen. Vi har grundligt gått igenom all litteratur. Den litteratur vi har läst har hjälpt oss vidare till ytterligare litteratur. Det har även några C-uppsatser inom ämnet gjorts. Insamling av information kan ske på olika sätt. Att göra en personlig intervju skapar data och ger en djupare inblick i en människas liv än en enkätundersökning. Alla intervjuer utom en har skett genom personlig intervju. För att få mer lärdom av och inblick i olika sätt att intervjua inför eventuella framtida undersökningar, bestämde vi att intervjua en informant genom en telefonintervju. Vi ville undersöka om vi skulle lyckas få en förtrolighet mellan intervjuare och informant samt lika mycket information utan det mänskliga mötet. I undersökningen använde vi tio informanter i åldrarna 24 år till 50 år.

---

¹ Runa Patel & Bo Davidson, Forskningsmetodikens grunder, s 65

6.2 Kvalitativ

Vår undersökning baserar sig på en kvalitativ metod av den anledningen att vi hade velat få fram informanternas egna erfarenheter och livsvärld¹. Varför vi använde halvstrukturerad intervjuform framför en helt öppen intervju är att en öppen intervju kräver en van intervjuare och det anser vi oss inte vara. För att göra intervjun användbar förberedde vi oss genom att färdigställa en intervjuguide till vår hjälp. Fördelen med kvalitativ metod framför kvantitativ metod i det ämne vi valt, är att få djupgående information med färre informanter och eftersom kvantitativ metod studerar större grupper människor för att kunna generalisera resultaten till alla andra människor som kan betraktas som jämförbart med de undersökta grupperna. Vid kvantitativ metod dras ett stickprov som sedan generaliserar ett resultat till populationen². Vi var inte ute efter att förstå en hel population utan enskilda människors livsberättelse³. Observation av informanterna var uteslutet då vår undersökning baseras på tidigare erfarenheter hos informanterna. Intervjuformen har varit halvstrukturerad och med en låg grad av standardisering⁴.

6.3 Bearbetning

Vid intervju var det en intervjuare tillsammans med informant så hon inte skulle få känslan av att vara i underläge två mot en. För att informanterna skulle känna trygghet har de själva fått avgöra var platsen för intervjun skulle ske och även tiden som kändes bäst. När intervjuaren anlände till informanten blev hon tilldelad en medgivandeblankett och vi fick tillstånd till att använda ljudinspelning⁵. Ingen av informanterna visade reaktion över att vi använde ljudinspelning. Intervjuerna tog mellan en till en och en halv timme per person och alla utom telefonintervjun gjordes via ljudinspelning. Telefonintervjun textades ner på dator under samtalets gång. Intervjuns tema var uppdelat i fem delmoment. Den började med kvinnans bakgrund, därefter uppväxten, fortsatt med upplevelse av stöd och hjälp under uppväxten, hur hon mår som vuxen och vilket stöd dessa vuxna barn till missbrukare anser att barn i liknande uppväxt situation som dem ska ha.

---

¹ Steinar kvale, Den kvalitativa forskningsintervjun, s 34

² Runa Patel & Bo Davidson, Forskningsmetodikens grunder, s 110

³ a.a., s 78

⁴ a.a. s 72

⁵ a.a. s 83

För att vara förberedda använde vi intervjuguiden som en översikt över de teman vi valt att undersöka och med förslag till frågor¹. Vi följde inte intervjuguiden fullständigt utan beroende på hur mycket information som gavs vid en fråga. Vi använde oss av *tratt-tekniken*, det vill säga att vi började med stora, öppna frågor i våra delmoment för att därefter gå in på mer specifika om vi inte fick den information vi eftersökte i den öppna frågan². Det vill säga informanten kunde vid en fråga ge information som innefattade flera andra frågor. Som en naturlig del under intervjuerna kom vår förförståelse att vara som en tillgång och inte ett hinder för att tolka och förstå informanterna. Till exempel när informanten hade svarat på en fråga kunde vi be henne utveckla den efter vår förförståelse³. Efter intervjuerna lyssnade vi av ljudinspelningarna för att återuppleva dynamiken under intervjun. Båda använde sig av samma förfaringsätt och skrev ned varje intervju ordagrant för att inte missa väsentlig information och samspelet från intervjutillfället vid analysen, genom att ha kortat ner texten vid nedskrivningen. Varje intervju tog mellan fyra till åtta timmar att skriva ner. Vi läste igenom hela materialet, strök under den information vi hade efterfrågat i intervjun och därigenom återupplevde vi intervjun. När det var gjort delade vi upp informanternas berättelser i de fem teman intervjuerna var uppdelade i och gjorde tolkningarna av intervjuerna⁴.

6.4 Analysmetod

Den analysmetod som lämpat sig bäst för vår undersökning är *narrativ strukturering*⁵. Den inriktar sig på historier som berättats av informanterna och utvecklar deras strukturer och erfarenheter. Vår narrativa analys har skapat livsberättelse av alla de händelser som informanterna delgett under intervjun genom att bearbeta intervjutexten till en helhet utan att trasa sönder berättelserna i för små delar.

---

¹ Steinar Kvale, Den kvalitativa forskningsintervjun, s 121

² Runa Patel & Bo Davidson, Forskningsmetodikens grunder, s 74

³ Jan Hartman, Vetenskapligt tänkande, s 191

⁴ Steinar Kvale, Den kvalitativa forskningsintervjun, s 170

⁵ a.a. s 174

6.5 Urval

Syftet var att få veta hur uppväxt, omsorg och nätverk sett ut runt flickor som växt upp i en familj med en eller två alkoholberoende. På den grund blev valet att använda informanter som idag är vuxna barn till missbrukare. Det stödet har kunnat vara vänner, vännerns föräldrar, skola, fritidssysselsättning eller till exempel genom insats från myndighet. Utöver det hur de idag ser på sitt liv, omgivning samt omgivningens stöd. Med den begränsade tid vi har haft för vår undersökning valdes fyra av informanterna ut genom bekvämlighetsmetoden och sex informanter genom snöbollsmetoden¹. Frivilliga informanter som ställde upp i denna undersökning genom bekvämlighetsmetoden kom från bekantskapskretsen och informanterna med snöbollsmetoden valdes genom en förening för vuxna barn till missbrukare. En bekant som är kvinna och barn till missbrukare ville själv ställa upp i undersökningen och efter förfrågan spred hon informationsblad vidare till ACOA gruppmöten. Dessa grupper är byggda på frivillighet med vuxna barn till missbrukare. Genom detta fick vi kontakt med vuxna barn till missbrukare på flera orter. Vid utdelning av informationsblad fick alla kvinnliga deltagare förfrågan och informanterna visade sitt intresse för deltagande i undersökningen via e-mail. Därefter bokade vi in tid. Vi valde detta av hänsyn till de kvinnor som ville vara med i undersökningen så de inte heller skulle behöva röja sitt deltagande till andra deltagare på ACOA mötet.

6.6 Deltagare

Med den tid vi har haft att tillgå bestämde vi att inrikta oss på vuxna kvinnor och då med en bred åldersvidd för att se om vi kan finna skillnader i hur upplevelsen varit för dem som växt upp i början av 1960-talet jämfört med andra som växt upp fram till 1980-talet. Förutom åldersvidden finns också skillnader hur och var informanterna har växt upp. Däri har vi tittat på om det funnits skillnader i upplevelsen av stöd och hjälp från omgivningen beroende de växt upp i. Uppväxtorterna har varit i storleksordningen landsbygd, liten stad, mellanstorstad och storstad.

---

¹ Karin Wideberg, Kvalitativ forskning i praktiken, s 177

6.7 Avgränsningar

Vi hade tyckt det vore intressant att ha haft med mäns upplevelser av en uppväxt i en familj med missbruk och kunnat jämföra om där finns skillnader mellan flickors och pojkars upplevelser men på grund av begränsat tidsutrymme valde vi enbart kvinnor. Vi är medvetna om att det påverkar vårt slutresultat. Valet att enbart inrikta oss på vuxna barn till missbrukare och att inte intervjua barn har flera orsaker, till exempel så är det svårt att nå dessa barn, få tillstånd av föräldrar men det för oss viktigaste skälet är att vi anser oss inte vara tillräckligt erfarna till att intervjua barn och att vi då skulle kunna tillfoga mer skada än nytta för barnen. Vi har inte haft något bortfall då alla informanter som visade sitt intresse genomförde deltagandet. När vi hade intervjuat tio informanter och fått liknande livsberättelser så ansåg vi att vi hade tillräckligt med material och stoppade där. Vi kunde av de tio informanterna se en röd tråd i hur erfarenheterna är att växa upp med en alkoholberoende förälder.

6.8 Etiska ställningstaganden

När vi bestämde att belysa ett känsligt ämne som erfarenheter av att växa upp med föräldrar med ett alkoholberoende, diskuterade vi vilken målgrupp vi skulle inrikta oss på. För att gå den rätta vägen följde vi *Kvales* etiska frågor i de sju undersökningsstadierna¹. Vi pratade också om vilka fördelarna skulle vara att skriva om vårt ämne². Vi kom fram till att det är viktigt belysa ämnet så att barn till alkoholberoende kan växa upp till hela människor med stöd och hjälp av omgivningen. Som tematiseringen i *Kvale*, står det att undersökningen inte bara är det vetenskapliga värdet som ska eftersträvas utan också den mänskliga situationen. Som vi tagit upp i urval, var barn inte en alternativ målgrupp. Det skulle inte vara en bra mänsklig situation för vare sig barn eller ovan intervjuare. Vi avgjorde att det skulle vara vuxna kvinnor över 20 år som inte lever i familjen längre och som har fått distans till det de har erfarenheter om, för att vi inte skulle riva upp känslor hos informanterna som vi efteråt inte skulle kunna ta omhand.

---

¹ Steinar Kvale, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, s 105

² a.a. s 113

Under planering skrev vi frågorna efter vår frågeställning och skrev informationsblad om samtycke till informanterna¹. Vi kunde inte garantera total anonymitet för informanterna då både författare samt handledare skulle ha tillgång till ljudinspelning och nedskrivet material. Informationsbladen delades ut på ACOA möten och för att skydda eventuella deltagares identitet så delades de ut till alla kvinnliga på mötena av en deltagare i ACOA. Detta för att de inte skulle behöva röja sin delaktighet i ACOA till oss utifall de inte skulle vilja delta. De som valde att delta i undersökningen skickade ett mail till oss. I informationsbladen fanns den information informanterna behövde för att säkra deras skydd av identitet. Det framkom att inte namn, ort eller personnummer skulle komma att användas vid undersökningen. De kunde också avbryta deltagandet under intervjun utan negativa konsekvenser för dem själva. I informationsbladet framkom också att enbart författarna och handledare skulle ha tillgång till deras ljudinspelning samt nedskrivet material vid analys.

Intervjun gjordes med ljudinspelning. Ingen annan än vi som gjorde undersökningen samt vår handledare hade möjlighet att lyssna på materialet. Intervjun skedde på plats som informanten valt med enbart informanten och intervjuaren som deltagande. När intervjuaren anlände småpratade vi först med informanten så att informanten skulle känna sig väl till mods. Vi visade hur utrustningen fungerade och förklarade för informanten att hon fick ha hur många pauser hon ville, vi visade hur hon själv kunde stoppa bandupptagningen om hon skulle önska det. Hon fick veta att det var inga problem om hon ville avsluta sitt deltagande. Vi försökte ge informanterna en positiv upplevelse där vi visade empati, intresse för deras liv och för deras berättelse². Om en informant visade att hon inte ville gå djupare in på en fråga så respekterade vi det. När intervjun var över frågade vi hur informanten kände och mådde, om frågorna hade känts bekväma. Innan avfärd erbjöd vi informanten att ringa vid minsta bekymmer eller vid frågor.

---

¹ Steinar kvale, Den kvalitativa forskningsintervjun. s 107

² a.a. s 117

Vid utskrift av informanternas berättelser höll vi materialet säkert mot intrång så att ingen obehörig skulle kunna komma att läsa berättelserna. Ljudinspelningen raderades omedelbart efter materialet skrivits ner i pappersform. Enbart figurerade namn användes både i ljudinspelning och nedskrivet på papper. Vid analysen försökte vi att inte bryta ner informanternas berättelser till fragment utan att deras ord används till att belysa ämnet. Vi skickade det skrivna material vi kom att använda till informanterna så att de skulle kunna få chansen att dementera om de ansåg att vi tolkat deras ord fel. När allt arbete var klart blev nedskrivet ofärdigt material kasserat och allt på dator, usb minnen raderat. När hela materialet är färdigt får varje informant ett eget exemplar.

6.9 Validitet och Reliabilitet

Vår ambition är att upptäcka företeelser, göra tolkningar och förstå dess innebörd av livsvärlden. Genom att beskriva uppfattningar och beteenden i människors liv. Validiteten strävas genom samtliga delar i forskningsprocessen, genom att vi använde vår förförståelse genom undersökningen. Vid datainsamlingen kopplas validiteten till om forskaren lyckas skaffa underlag för att få en trovärdig tolkning av den studerades livsvärld och därefter vid varje stadiet undersöka om validiteten håller¹. För att få en hög validitet har vi följt *Kvales* sju undersöknings stadier och gjort en validitets kontroll vid varje steg för att se att vi fortfarande följt det vi avsett att göra. Vi anser studiens validitet relativt hög då intervjuerna genomfördes enligt planering och vi fått svar på de frågor som varit inom ramen för undersökningen. Vi har även använt litteratur inom våra frågeställningar.

Att forskaren genomför en undersökning på ett tillförlitligt sätt innebär en hög reliabilitet. Inom kvantitativ forskning ska flera forskare kunna göra om samma undersökning och få fram samma resultat. Detsamma gäller att en och samma forskare ska kunna göra om undersökningen vid flera tillfällen². För oss som använder en kvalitativ undersökning och det gäller människor så gäller det inte mätningar som vikt och längd och vi kan inte räkna med att om vi gör om intervjun, får fram samma resultat då det beror på informantens minnesbilder, upplevelser och mående vid intervjutiden etc.

---

¹ Steinar Kvale, Den kvalitativa forskningsintervjun, s 214

² Runa Patel & Bo Davidson, Forskningsmetodikens grunder, s 101

Reliabiliteten i vår studie får då anses låg då vi inte kan fastställa att våra informanter skulle komma att ge samma svar om vi använder samma intervjuguide igen. Reliabiliteten kan också ha påverkats av att intervjuerna är genomförda på olika platser samt att vi är ovana intervjuare som kan ha medfört att vi kan ha ställt ledande frågor. Det är vi som både har genomfört och transkriberat intervjuerna och det medför att det varit begränsad insyn i materialet men vi har försökt förklara det vi gjort tydligt och ingående.

6.9.1 Kritik av metod

Vårt urval har varit vuxna barn till missbrukare som baseras på informanternas minnesbilder. Informanternas erfarenheter och minnesbilder kan ha förändrats med tiden. Vissa minnen kan ha förträngts och andra förstärkts. Genom detta kan helhetsbilden riskera att bli fragmentarisk och därigenom finns risken att den bild vi fått inte är den som egentligen hände. Vi valde att göra en intervju via telefon för att lära mer om olika sätt att intervjua och se om resultatet skiljer sig åt. Intervjuaren fick ej det mänskliga mötet med informanten, den ömsesidiga dynamiken och förtroende som vävs samman i en intervju och svaren under intervjun blev kortfattade och ej uttömmande som vid de andra intervjuerna där vi hade den personliga kontakten. Ingen ljudinspelning skedde vid telefonintervjun, det kan också ha påverkat då det spontana i samtalet försvinner och att intervjuaren inte har kunnat återuppleva samtalet genom att spela upp det i efterhand. Några av våra informanter hade växt upp med en förälder, andra två och vem som missbrukade alkohol skilde sig åt. Hade vi valt familjer som sett likvärdiga ut hade vi kanske fått ett annat resultat och hade vi valt informanter i samma åldersgrupp hade vi kunnat jämföra deras upplevelser åldersmässigt men nu valde vi istället en bred åldersgrupp för att se om skillnader fanns. Vi beslutade att använda fotnoter, trots att högskolan rekommenderar Harvard systemet. Vi är medvetna om att vi kan få kritik för det men då vi anser att det är lättare för läsaren att följa uppsatsen då både författare, bok och sida står längst ner på varje sida i uppsatsen så man direkt kan hitta det avgjorde vi att använda denna metod trots eventuell kritik mot det.

6.9.2 Teoretisk tolkningsram

Den narrativa teorin förklarar och tolkar de personliga berättelserna och skildrar sanningen i ett sammanhang som omger helheten i deras livsberättelser. Ett begrepp som används i narrativ teori är narrativ identitet, som bygger på antagandet att sociala identiteter är konstituerade genom narrativitet, social handling är då vägledd genom narrativitet och sociala processer, som både institutionella och interpersonella, och som förmedlas genom narrativitet. Det sker alltid i ett socialt sammanhang, ett mönster av relationer och sociala praktiker¹. Berättelserna kan ses som ett sätt att organisera episoder, handlingar och redogörelser för handlingar. Aktörernas skäl till handlingar kan också ingå, liksom orsaker till varför det hände som det gjorde. Därmed kan man säga att narrativ är som sådan ett organiserande princip för mänskligt handlande, att oavsett vilken del av våra liv vi tittar på så märker vi att den narrativa principen visar vägen för våra handlingar och tankar². Den narrativa intelligensen är då avgörande för att förstå den mänskliga aktiviteten. Denna form ger mening och riktning åt mänskligt handlande och gör det individuella livet till begripligt som sammanhängande helheter. Vi kan förstå vårt eget och andras beteende och handlande genom ett narrativt schema³. Vad är det som definierar vad som är familjeberättelser respektive hemligheter och tabun? Fadern, modern, sonen, dottern? Vilka berättelser är legitima respektive inte? Vem får berätta och vem måste lyssna och hålla tyst? Att skapa nya familjeberättelser kan i vissa fall innebära att outtalade eller uttalade tabun, pakter och regler måste brytas och väl bevarade hemligheter blottas. Någon som tidigare varit tyst börjar tala, och berättelser som varit nedtystade eller aldrig ens formulerad tar form och blir, förhoppningsvis hörda. Då offren till slut berättar sin ”hemlighet” möts deras berättelser ofta av misstänksamhet, av motstånd och förnekande, inte bara från förövaren och resterande av familjen utan också från omgivningen och samhället i övrigt. Vems berättelser och ”sanningar” som blir lyssnade till och betrodda är på detta sätt i sig relaterat till samhälliga maktförhållanden⁴.

---

¹ Anna Johansson. Narrativ teori och metod, s 94.

² a.a. s 85.

³ a.a. s 86

⁴ a.a. s 100

Genom att berättelserna återges i retrospektivt perspektiv, kan minnet för händelser som skett under ett längre tidsperspektiv förändrats. Forskare som har studerat hur det går till att minnas, ”minnande” i det sociala och kommunikativa sammanhang, pekar på att barn lär sig att minnas händelser i familjen genom att man berättar om dessa händelser tillsammans. Genom situationsbestämda berättandet fokuserar man olika aspekter av en händelse. Barn lär sig därför inte bara att minnas utan minnas på ett speciellt och visst sätt. Minnet ska på detta sätt ses som diskursivt förankrat, skapat och återskapat i olika sammanhang¹.

De enskilda berättelser som är en skildring från erfarenheter och känslouttryck från barndomen och som berättas från vuxet perspektiv, så är det upplevda en sanning och som har följt med under livets passager. Genom att använda livsberättelser betonas de narrativa medlen som berättarna använder snarare än vad som faktiskt hände, faktisk erfarenhet eller beteende. Det sker ett skifte från en historisk sanning till en relativ, ”narrativ sanning”. Det hänger också ihop med att man inte ser minnet som en slags behållare ur vilket man ”hämtar upp” olika fakta utan som en social och kulturell praktik, en process, som sker i ett speciellt sammanhang. *Roos* hävdar att det finns en motsättning mellan en persons faktiska liv som han/hon levde och berättelsen om detta liv. Berättaren berättar om sitt liv med det uttalade syftet att berätta om sitt liv som det är. Hans eller hennes liv är inte först och främst en berättelse utan egenlevd erfarenhet och bör bli behandlad som sådan. Genom berättelserna konstituerar vi vår världsbild och våra identiteter. En berättelse om ett liv kan aldrig bli en redogörelse om ett liv som faktiskt var, utan är alltid en del av en pågående konstruktion av historia, kultur och själv. Den självbiografiska berättelsen strukturerar erfarenheterna, organiserar minnet och delar in livet i händelser. Vi blir de självbiografiska berättelser vi berättar om vårt liv². De vuxna barnen återberättar om sina erfarenheter i sitt liv och har en retrospektiv reflektion, som ger återblickar i sitt liv. *Öberg* avvisar tanken att berättelserna reflekterar hur ”det faktiskt gick till”. Han menar istället, att de människor han intervjuat kontinuerligt gör nya tolkningar av sin livshistoria utifrån sin situation och i enlighet med sin berättelses intrig³.

---

¹ Anna Johansson. Narrativ teori och metod, s 88.

² a.a. s 222.

³ a.a. s 224.

7 Resultat och analys

Vi har delat in våra intervjuer i teman. Det är:

- Bakgrund
- Uppväxtförhållanden
- Upplevelse av stöd och hjälp under uppväxten
- Livet som vuxen
- Det stöd ett barn med alkoholmissbrukande förälder bör ha

Under dessa teman ligger underkategorier. Vi analyserar under varje kategori.

7.1 Presentation av informanterna samt deras bakgrund

Kvinnorna i vår undersökning kommer från olika platser i Sverige och är i åldrarna 24 år till 50 år. Det de har gemensamt är att de alla har en eller två föräldrar som har varit/är alkoholberoende. Den sociala statusen under uppväxten har skilt sig åt i de olika familjerna.

Mia är 24 år arbetar och bor i en liten stad med sambo. Hon växte upp i en liten stad, i ett lugnt villakvarter med mamma och pappa. Det är pappa som var alkoholist.

Tina är 25 år och har arbete. Hon bor ensam i en lägenhet i en liten stad. Hon växte upp i en marklägenhet i en liten stad tillsammans med sin storebror, mamma och styvfar. Både hennes mamma, pappa och styvfar var alkoholister.

Linnea är 27 år och arbetar. Hon bor tillsammans med pojkvän i en lägenhet. Hon växte upp i ett villakvarter i en mellanstor stad med mamma, pappa och lillebror. Det är mamma som var alkoholist.

Stina är 31 år och studerande. Hon bor i en liten stad med man och två barn. Hon växte upp i villa med mamma, pappa och en lillasyster. Det är pappa som var alkoholist.

My är 34 år och arbetsprövar. Hon bor i ensam i lägenhet i mellanstor stad. Hon växte upp med mamma som var alkoholist. De flyttade mycket runt och i en mellanstor stad.

Gabriella är 44 år och studerande. Hon bor i lägenhet med ett barn i en mellanstor stad. Hon växte upp i hus i en liten stad tillsammans med mamma och först med pappa som senare dog. Det är pappan som var alkoholist.

Sanna är 44 år och är studerande. Hon bor ensam i en lägenhet i en mellanstor stad. Hon växte upp med mamma, pappa, och två bröder. Bodde på en liten ort i ett litet hus. Det är pappan som var alkoholist.

Christina är 46 år och arbetar. Hon bor på en liten ort i en villa tillsammans med man och ett barn. Hon har ytterligare ett barn som ej bor kvar hemma. Hon växte upp i en storstad med mamma och pappa. De har bott både i hus och i lägenhet. När de bodde i hus så var det omodernt med utedass och vatten i brunnen. Hon hade en bror som omplacerats när han var liten. Det är pappan som var alkoholist.

Elise är 49 år och arbetar. Idag bor hon i hus i en by med man och dotter. De första 3 åren levde hon med sin mamma, pappa och syster, därefter flyttade fadern och hon växte upp med mamma och syster. Bodde i lägenhet i en liten stad. Det är mamman som var alkoholist.

Sylvia är 50 år, är förtidspensionerad och bor ensam i en lägenhet i en mellanstor stad. Hon har ett vuxet barn som nu flyttat hemifrån och ett äldre syskon till det barnet som omhändertogs vid fjorton månaders ålder. Hon bodde med mamma, pappa och lillasyster i en liten två rums lägenhet på liten ort. Det är hennes pappa som var alkoholist.

8 Hur upplevde informanterna sin uppväxt?

8.1 Minneseffekterna av missbruket

Tiden för när informanterna förstod att föräldrarnas beteende berodde på alkohols påverkan skiljer sig åt. Flertalet av dem upptäckte det från mellanstadiet till övre tonåren, men det fanns de som vid tidig ålder inte såg sambandet mellan beteende och alkohol och en informant som förstod redan när hon var fyra år. Sammantaget kan vi se att flertalet av informanterna upplevt att föräldern har blivit annorlunda och skrämmande när den har druckit alkohol, men upplevt det som normalt¹. En av informanterna upplevde det som att föräldern varit glad och skojig i början av missbruket, men efterhand när det eskalerat kunde hon se sambandet med aggression, våld och alkohol². Forskningen visar att barn från tidig ålder gradvis upptäcker att föräldern har missbruksproblem³. I de familjer där föräldrarna har varit sammanboende kan vi tyda att den medberoende mamman också förändrat beteendet⁴. I det fall där en mamma druckit kan vi inte se att pappan förändrats och inte heller förekom där aggressivitet i familjen men där pappan har druckit, har mamman i ett fall uppträtt aggressivt och i två andra fall undergiven. Vi såg en skillnad i att där den medberoende mamman uppträdde aggressivt och med våld, hade familjen små ekonomiska resurser vilket kan ha lett till större stress⁵. Flertalet av informanterna har upplevt aggression, bråk och våld i samband med alkohol oavsett miljö de växt upp i⁶.

Mia Jag märkte inte att pappa drack förrän jag var i övre tonåren. Jag kan ha varit i 16 års ålder när jag förstod. Jag förstod inte för jag uppfattade att pappa alltid ställde upp för mig ändå. Jag fick häst tidigt och annat jag ville ha. Jag hatade när han drack för det blev alltid bråk hemma.

¹ Sripriya Rangarajan, Epidemiology and prevention, 483

² Claudia Black, Det ska aldrig få hända mig, s 147

³ Caire Fraser/ Annie McIntyre, and Martin Manby, Exploring the impact of parental drug/alcohol problem on children and parents in a Midlands County an 2005/2006, s 848

⁴ Claudia black, Det ska aldrig få hända mig, s 16

⁵ Marina Barnard, Forbidden questions: drug-dependent parents and the welfare of their children

⁶ Claudia black, Det ska aldrig få hända mig, s 148

Tina Jag har väldigt lite minnen från barndomen. Väldigt mycket har försvunnit. Kan ha varit 8-9 år när jag förstod att det handlade om missbruk, när hon försvann och lämnade mig och min bror ensam på helgerna men det har ju alltid varit normalt uppväxtförhållanden för mig ju. Fester på helgerna, olika män som kom in och ut. När jag var 5-6 år och hon åkte på behandling hade jag ingen aning om vad det handlade om. Visste bara att mamma åkte iväg. Jag upplevde missbruket som skrämmande. Har alltid varit rädd för sådana människor som dricker. 1990 träffade mamma sin nya man. De drack på helgerna, jag har växt upp med fester på helger och relativt bra veckodagar. Sen då, hos pappa varannan helg som drack mer eller mindre varje dag.

Linnea Jag märkte aldrig någonting. Det var skåpdrickande så det var inget som märktes. Nästan varje helg var det någon som hade fest, alla drack liksom lika mycket så jag tänkte inte det var onormalt då, men det var bara mamma som utvecklade missbruk.

Stina Jag tror inte jag märkte något förrän typ i mellanstadiet när man fick lite förstånd vad alkohol var. Innan var det helt naturligt. Jag kände av och stack hemifrån när pappa hade druckit. När jag var mindre och inte förstod tyckte jag bara han var taskig och elak för att jag inte fick ta hem kompisar, fick alltid nej när någon ville sova över. Frågade jag mamma fick jag aldrig något direkt svar utan hon frågade honom istället. Kan inte minnas att jag såg någon skillnad när han var nykter. Han var inte så jävla trevlig då heller för då var han ju sugen.

My Jag vet faktiskt inte om jag uppfattade någon gång att mamma missbrukade. Jag fattade att det var något tokigt men jag var ju van vid detta, det var normalt för mig. Jag måste ha fattat det när hon varit på sitt första behandlingshem, men fick inte ihop det, att hon varit på behandling då jag inte var mer än 6-8 år gammal. Det jag uppfattade var att de tvingade mig att flytta ifrån min syster. De tyckte jag skulle bo med mamma och min syster fick bo kvar hos hennes farmor och farfar där vi båda hade bott när mamma var på behandlingshem. Tycker det är konstigt att de delade på oss. Fattade mer i mellanstadiet då vi bodde på ett behandlingshem tillsammans. Tror inte jag tog det åt mig rent medvetet, in i huvudet. De dolde det så väl. Vi bodde där 3.5 år, tills i åttonde klass. Det var också en historia. Jag tyckte det var sjukt att barnen bodde där med dem. Det var ingen behandling för barnen om man säger så. Jag skulle inte synas. Sen har det varit många flyttar, många turer och många klasser. Ingen lugn och ro.

Gabriella Jag vet inte om jag fattade alls att det handlade om missbruk. Vet bara att det var en jädrans massa liv. Först min pappa som drack, slogs och hade kompisar hemma som söp, min mamma som fick stryk. Jag fattade inte att det var fel, för mig var det ju normalt. Jag borde ha fattat något, att bli uppdragen mitt i natten, mamma som körde iväg med mig och sådant där men det gjorde jag inte. När mamma gifte sig med min styvpappa som också söp, fattade jag nog hela tiden att han var alkoholist. Kanske för att han var en utomstående. Upplevelsen av honom var att han var elak. Att han älskade att klanka ner på mig.

Sanna Jag kommer ihåg att jag var 15 år gammal när jag kom på att det var ett missbruk. Då märkte jag att det inte var normalt. Pappa drack när han kom hem från jobbet. Han jobbade borta och när han kom hem på helger och semestrar så drack han. Han blev väldigt arg och ville inte umgås med oss. Ville bara dricka. Jag tyckte det var skönt när han inte var hemma. Då kunde vår familj vara normal.

Christina Vet inte hur gammal jag var när jag förknippade pappas dåliga beteende med alkoholen. De första minnena jag har om att han drack så var det positivt egentligen. Då var han den roliga lekfarbrodern när det var fest hemma. När jag var 11 år hade jag nog förstått att han kunde vara elak i samband med alkoholen. Vid den tiden eskalerade hans missbruk och det var väldigt mycket våld. Jag kände mig alltid hotad och var alltid rädd för honom. Jag har minnen där han jagade mamma med kniv. När jag blev äldre så gick jag emellan och ta skit också.

Elise Att min mamma hade ett alkoholmissbruk förstod jag aldrig. Jag förstod bara att mamma blev konstig, annorlunda och skrämmande. Jag var rädd för henne och kunde inte lita på henne. Visste inte från dag till dag hur hon skulle vara. Det var mycket våld. Hon kunde inte stödja, hon kunde inte ta till sig känslomässigt och hon kunde inte omvårdnad.

Sylvia Jag var runt 4 år när jag upptäckte att far hade problem. Jag märkte det på humöret. I början var han alltid glad, gullig och skrattig när han drack, sedan fick han vredesutbrott. Var det då så att vi lekte i lägenheten så skrek han åt oss att ut med er, era jävla ben och kastade ut oss. Då visste jag att han druckit så mycket av det där att nu är det inte min förälder längre liksom. Mamma mådde ju dåligt av det och då slog hon oss. Vi visste att far blev så där fnittrig och sen arg, att det kommer morsan också bli och då fick man hålla sig undan. Minnet av mamma var att hon var snäll när han inte drack. Pappa, han arbetade på ett bruk men söp upp sin avlöning och lät sin fru och barn svälta.

8.2 Familjen under uppväxten

Vad vi kunde se upplevde flertalet av informanterna inte känslan av närhet och sammanhållning i familjen. Tre av informanterna kände mest närhet till pappa trots att det var han som drack och var den som var aggressiv mot familjen¹. Kan det kanske då vara så att den medberoende mamman inte hade känslomässig ork, tänker vi. I den familj där båda föräldrarna drack har informanten sökt mer känslomässig kontakt till mamma. I det fallet har pappan inte bott hemma utan mamman bodde med en alkoholberoende styvpappa. Tre av föräldrarna har kompenserat sina barns behov av närhet och trygghet med det materiella. De alkoholberoende mammorna har tillgodosett de primära behoven till barnen men vad vi har kunnat utläsa, haft svårighet att ge närhet². Tre av informanterna har tidigt tagit stort ansvar för hem, skola och syskon. Två av barnen utvecklade kombinerade roller som duktiga och ansvarstagande men var samtidigt den blyga, tysta som inte ville synas. Tre hade alltid rollen som den osynliga³ och två anser sig inte ha haft några roller inom familjen men den ena av dem tycker vi att vi kan utläsa av det hon berättar, att hon tvingats vara väldigt osynlig fram till hon var 16 år, men att hon inte ser den rollen själv. Det vi har sett är att nästan alla kliver ur den roll de har haft som barn när de kommer upp i tonåren och där gör revolt mot sina föräldrar.

”Vilka roller dessa barn än antar finns det luckor i deras utveckling och växande. Luckorna är de känslomässiga och psykologiska tomrum som uppstår till följd av den oförutsägbara och inkonsekventa omvårdnaden i ett hem med alkoholmissbruk⁴.”

---

¹ Janet Geringer Woititz, Vuxna barn till alkoholister, s 28

² Caire Fraser/ Annie McIntyre, and Martin Manby, Exploring the impact of parental drug/alcohol problem on children and parents in a Midlands County an 2005/2006, s 846

³ Claudia Black, Det ska aldrig få hända mig, s 23

⁴ a.a. s 72

Mia Min relation till mina föräldrar, ja vad säger man? Ytlig. Det har aldrig varit kramar eller att någon pratat om känslor. De har båda ställt upp för mig materiellt och med att köra och sådant men inte känslor. De var oense om allt. Min roll därhemma vet jag inte. Jag har skött mig men inget speciellt mer än att jag hamnade emellan deras bråk och fick ta parti. Min pappa hade sitt liv i garaget och mamma inne i huset. Det var i garaget pappa satt och drack. Jag hatade när pappa drack.

Tina Mamma var ju alltid väldigt elak och bitter och henne har vi växt upp med mest. Pappa har varit den som varit den snälla, den snälla gubben. Jag har kallat honom lilla gubben för dit kunde jag och kompisarna gå på helgerna för att få pengar till godis. Ingen kärlek där, jag är avstängd i mina känslor för honom, han var den snälla och mamma elak och stygg. Mamma har alltid skött oss och sett till att det funnits mat på bordet. Jag har blivit mycket bortskämd och fått mycket som jag vill. Man gör saker för sina barn. Ger dem saker. Det är först när hon har druckit hon har sagt att hon älskar oss och det blir fel. Det är inte alltid det har varit närhet. Närhet har jag saknat från både mamma och pappa. Det är en stor sorg att inte ha växt upp med pappa, en riktig familj så att säga men jag har haft min plastpappa sedan jag var 6 år som har varit som en pappa, mer än min riktiga. Jag har alltid varit den som varit snäll, försyn, inåt och blyg lite för mig själv. Jag har inte gjort så mycket väsen av mig fram till tonåren. Då blev jag ganska slarvig, uppkäftig och trotsig.

Linnea Det var en god relation hemma till båda föräldrarna. Det var inget konstigt, varken dåligt eller superbra. Jag var duktiga flickan som inte gjorde mycket väsen av mig. Jag bara fanns och var alla till lags. Jag var duktig i skolan och hjälpte till hemma. Min lillebror och min mamma var de som tog plats.

Stina Jag har ingen kontakt med far har inte saknat henne för hon har aldrig haft den rollen för mig. Trots det är far som har gjort mig mest illa så är det ändå han som varit där mer än min mamma på något konstigt har han ändå visat att han brytt sig om och tyckt om. Jag såg pappa på en parkering för 5 år sedan men vi har ingen kontakt. Jag vet inte vad jag ska säga, jag har min fostermamma som är min mamma nu. Jag flyttade först under utredning när jag var 15 år, till en jourfamilj i 7 månader. De kom fram ganska fort till att jag inte skulle hem igen utan till en fosterfamilj. Det är de som är min familj nu.

Under min uppväxt så kan jag säga att jag var en kombination av hjälten och tapetblomman. Jag hämtade min lillasyster på dagis och fritids, fixade mellanmål och mat. Skyddade henne så mycket jag kunde. Det var först när jag kom in i tonåren jag ganska mycket blev en bråkstake och rebellisk.

My Min pappa har jag aldrig haft kontakt med. Jag hade trott att han var död men fick reda på att han var på behandlingshem i Norge när jag var 19 år. Jag tog då kontakt med honom två gånger när jag själv var på behandlingshem men han hörde aldrig av sig tillbaka. Han blev väl skräckslagen. Jag saknar ingenting som jag aldrig har haft. Jag förstår inte innebörden av det. Det är klart man förstår när man hör om pappor som gör si och mamma som gör så. Men vad roligt för er att ha bra föräldrar. Det ska man vara jävligt tacksam för. Det är fan ingen självklarhet. Mamma har varit bra på så sätt att hon har uppfostrat mig väl, lärt mig att man ska vara tacksam, sätta in stolen efter sig och de vanliga grejerna liksom. Jag uppfattade inte att jag själv hade någon speciell roll hemma. Faktiskt inte. Jag har aldrig varit en tapetblomma eller sådär duktig i klassen eller gjort bra ifrån mig.

Gabriella Jag var nog ganska mammig och ville sitta i knäet och sådant. Jag var inte självständig och har fått höra sen jag växt upp att jag var snäll så jag var dum. Vågade inte ens ta en kaka på ett kakfat även om de bjöd. Mina minnen känns som om de började runt 10 års ålder och efter det kan jag inte minnas närhet hemma. Mamma klarar inte visa känslor och har aldrig sagt hon älskar mig vad jag kan minnas. Däremot har jag fått allt jag har velat. När pappa var död så hade mamma många män känns det som. Mycket ute på dans och hon lämnade mig ofta både för jobb och för fest. Jag minns inte om jag hade något emot det. Jag tror det var ganska ok. Jag minns jag mådde dåligt över männen. Det tyckte jag var jobbigt. Sen träffade hon min styvpappa. Var glad åt det först. Sedan blev han elak mot mig och fortsatte vara det fram till hans död förra året, det hände han ville bli vänner när han var full men nästa gång var han en jävel så det gick inte att lita på det han sa. Han var alkoholist. När det gällde skolan så satte jag mig helst längst bak för att slippa synas. Så var det fram till högstadiet Men hjälpte och stöttade gärna de som jag tyckte var ensamma. Fast egentligen var jag nog ganska ensam själv. Jag blev en riktig bråkstake som tonåring och det slutade med att jag flyttade till fosterhem. Det var en familj med regler och trygghet. Efter jag flyttat från dem och gått ut gymnasiet så har min kontakt med mamma blivit bra och hon försöker nu återgälda alla år genom att hjälpa mig och genom att ge min son kärlek.

Sanna Jag hade nära relation med mamma men hon var rätt distanserad. Var inte så nära ändå. Hade sådana problem med sin man att hon inte orkade. Jag skulle helst ha ordning på hemmet. Jag skulle hjälpa mamma om hon inte orkade. Jag städade mycket, mina syskons rum och så. Jag ville ha ordning och reda fast egentligen var det ingen annan i familjen som var så intresserad av det. Sen förändrades rollen när jag blev äldre. Jag ville inte ta något ansvar. Då ville jag själv festa och fly från hemmet. Det värsta var att alltid vara nervös, att det skulle hända något med mamma och pappa. Att pappa skulle slå henne så att det skulle hända någonting. När mamma fick hjärtinfarkt när hon var 36 år, ringde han ambulans och lät henne sedan ligga där. Det var jag som fick sitta hos henne medan hon låg där. När hon låg på sjukhus var han hemma men kändes inte som han brydde sig. Det var jag som fick laga mat. Ingen annan gjorde det. När min bror dog i en trafikolycka när han var 17 år och jag 20 år splittrades familjen efter det med skilsmässa.

Christina Min mamma och jag har aldrig haft någon bra känslomässig relation. Jag hade mycket närmare kontakt med pappa. Satt gärna i hans knä och kramades och sådär både när han var nykter och när han var full. Mamma har jag aldrig velat ha någon fysisk kontakt med, varken som liten eller nu idag. Jag tittade ofta på foton av familjen när min bror var med när jag var hos mormor. Mamma hälsade på honom ett par gånger där han bodde. Jag fick växa upp utan syskon men har haft önskan att ha en bror. Hemma pratade vi aldrig om känslor och det kändes inte naturligt att prata om det, det har det aldrig gjort. Jag var den klassiska tapetblomman, kunde jag gömma mig så gjorde jag det både hemma och ute. Jag tyckte nog om periodvis om när pappa tog hem kompisar, hade många snälla kompisar även om det mest var fyllekompisar. Vi hade mycket folk som bodde hemma då han hade en firma och tog folk utifrån som bodde där, lite tattarlikt liv egentligen. Under gymnasiet började jag säga emot. De flyttade då till annan ort när det var dags att börja gymnasiet och jag stannade i storstaden. Vid den tiden började jag en tyst revolt Jag brukade kalla det för det. Jag blev en jävul ute fast ingen fick veta om det.

Elise Min mamma var jag nära de stunder, inte känslomässigt nära men jag kunde känna trygghet till min mamma när hon var i de stunder att hon inte drack. Det kändes som stabilitet då. Mamma var väldigt dominant. Hon styrde och ställde och satte krav och hade väldigt svårt att säga vad jag tycker, känna empati. När jag var liten var det skilsmässa mellan mamma och pappa och strulet dem emellan tror jag var anledningen till att jag inte kunde ha en sådan bra relation till pappa som jag borde ha haft. Trodde att pappa svek mig fast han egentligen inte svikit mig, utan han har bara inte pallat trycket med mamma. Hemma skulle jag vara vara duktig och vara till lags. Jag fick bli vuxen väldigt snabbt och ta ansvar för min lillasyster när min mamma inte fixade det. Det kändes som enormt höga krav när man är fem år och systemen ett år men jag tog hand om henne för det var det ingen annan som gjorde. Jag vågade aldrig trotsa. Alltså detta var ju när jag var liten, inte när jag var i tonåren. Kändes som om det var mitt fel allting, det som hände. Alltså om jag bara är tillräckligt duktig så blir allting bra. I tonåren träffade jag en pojkvän och bodde jättemycket hos hans familj. Det var en sådan familj som satt och pratade vid matbordet och umgicks med varandra. Hans pappa gjorde saker med mig och hans mamma brydde sig om mig och då började jag genomskåda min egen mamma och fick mod att sätta upp mig mot henne rejält. Det blev en rejäl tonårsrevolt som mamma inte kunde hantera. Det var som om hon blev ett offer på något sätt. Jag minns hon skulle ge mig en örfil men jag liksom bara plockade handen på henne och tittade på henne. Då stoppade jag henne i alla fall.

Sylvia Relationen till min mor har jag för mig att det var bra. Farsan såg vi inte till så mycket för när han hade sina värsta perioder så försvann han hemifrån och söp så länge pengarna räckte och sen stapplade han hem och mådde dåligt. Vi kände honom inte så mycket under vår barndom. Tappade jag kontakten med honom sedan också i flera år men det var han som tryckte i mig min första fylla när jag var 16 år. Jag blev riktigt bra packad och spydde som en gris och fick höra, att nu är du verkligen min dotter. Han sket totalt i oss men förändrades med åren och det var en stor sorg när han dog. Jag hade flera syskon som hade flyttat hemifrån och vi har aldrig haft någon bra kontakt. Det blev väl jag som fick ta hand om min 3.5 år yngre lillebror ganska mycket. Man fick försöka skydda honom så gott det gick.

8.3 Reflektion av uppväxten

Flera av informanterna har hanterat sin uppväxt genom att kunnat ta emot trygghet av andra människor såsom far och morföräldrar vilka vi sett har varit mycket viktiga människor i informanternas liv. Andra har fått den tryggheten av vänner eller av djur. Djur har vi sett vara en viktig del i de flesta informanternas liv och har för några varit livsviktiga och är det än idag. Två av informanterna har tyckt det bästa i deras uppväxt var när de blev familjehemsplacerade¹. En av informanterna har däremot upplevt sin uppväxt som positiv genom att föräldrarna trots missbruket kunnat ge barnen en hög materiell standard med resor och fritidsintressen². Där har föräldrarna gett mycket av sin egen tid men inte umgåtts känslomässigt. Ett par av informanterna minns bara fragment av sin uppväxt och kan inte sätta känslor på det som varit dåligt eller bra³. Det informanterna minns som det sämsta under uppväxten har skilt sig åt men bland annat varit våldet, skolan, missbruket, skammen och till och med att den missbrukande föräldern befunnit sig hemma.

Mia Det bästa jag har haft under uppväxten är stallet. Det var min tillflyktsort. Mamma var mycket med och hjälpte till. Det var nog även hennes tillflyktsort. Det värsta under min uppväxt var när jag vantrivdes i skolan och ville byta skola. Det var pappa som stöttade mig i det.

Tina Det känns otacksamt att inte komma ihåg några bra minnen för någonstans så vet jag ju i bakhuvudet att man inte ska jämföra sig med andra, men det är så jäkla lätt att tycka synd om sig själv när man haft de uppväxtförhållanden som man har haft. Det känns som jag har så mycket minnesluckor att jag inte kommer ihåg någonting, varken bra eller dåligt. Jag har varit med i många föreningar, varit på läger så jag har ändå haft det bra. Jag har förståelse för mamma. Hon har säkerligen gjort det bästa hon har kunnat från det hon visste då.

---

¹ Ingrid Claezon, Mot alla odds, s 140

² Judith S Seixas & Geraldine Youcha, Eftersom mamma/pappa drack för mycket, s 168

³ Staffan Myrbäck, Den vingklippta familjen, s 141

Linnea Det var mycket som var bra under min uppväxt. Att mina föräldrar trots det som har varit, har de tagit sig tid att vara med oss barn. Hittat på mycket, ut och rest, hälsat på andra kompisar på andra ställen i Sverige. Det har varit mycket utflykter. Vi hade djur och vi fick göra det vi ville. Jag fick rida och min bror hade sina intressen. Det som inte har varit bra är att vi inte umgåtts känslomässigt utan bara vardagligt. Inte pratat när jag varit ledsen men det har berott mycket på mig själv för att jag inte har kunnat uttrycka mig och prata om det.

Stina Under min uppväxt har det varit min morfar och mormor, framförallt min morfar som har det varit det bästa. När jag var liten kommer jag ihåg att min morfar körde inom efter jobbet varje dag bara för att kolla till och jag vet att ibland tog han med mig. När jag blev äldre tog jag bussen till dem. Det har stärkt mig jättemycket. Det värsta under min uppväxt var missbruket och skammen när kompisar kom hem.

My Jag kommer inte ihåg så vansinnigt mycket från min barndom och uppväxt överhuvudtaget. Bara vissa fragment jag har. Mår man inte bra så kan man förtränga, inte bara det dåliga utan helt. Det bästa är min överlevnadsteknik. Jag har ju inte kunna lägga mig och dö precis. Det ligger inte i min natur. Sen har det varit djuren. De betyder otroligt mycket och har alltid gjort. Det värsta av alltihop har varit att inte känna någon samhörighet. Vägledning har jag inte känt någonstans på hela vägen.

Gabriella jag blev ju som förbytt som tonåring. Gjorde helt galna grejer. Blev avstängd från skolan i nian och därefter flyttade jag till en moster i en annan stad som just då gick igenom skilsmässa. Fick då fosterföräldrar. Det var nog det bästa som kunde ha hänt då förutom stallet och hästarna som var mitt liv. Det värsta var när min pappa var död, jag närmade mig tonåren och mammas kille hon hade då roade sig med att tala om för mig att när jag skulle fylla femton så skulle han ta mig. Jag våndades när mamma jobbade och han var hemma själv med mig. Det bästa för min mamma var nog när pappa dog för annars hade han nog slagit ihjäl henne. Han sparkade och slog henne så att min bror som skulle ha fötts, föddes dödfödd. Det är väl också en av de värsta sakerna men mest för mamma.

Sanna Det bästa under min uppväxt var djuren och vännerna i byn. Jag hade en bästa kompis som var yngre än mig och jag önskade alltid att hon var min lillasyster. Hon bodde tvärs över vägen så vi träffades varje dag. Jag tyckte om att vara i mitt rum, så jag kunde fly och stanna där. Det värsta var när pappa kom hem från fredag till söndag. Jag hatade helgerna. När mamma hade migrän fick jag ta hand om henne. Då kände jag mig ensam. Traditionerna och semestrarna, då visste man aldrig vad som skulle hända. Hur full pappa skulle vara. Kommer ihåg en gång när pappa hade köpt rosor till mamma till julen och då tog mamma rosorna och klippte sönder allihop.

Kristina Hos farmor och farfar på somrarna, där fick jag vara jag. De behandlade mig bitvis som det där barnet som det var synd om, hon som om från storstan och behövde komma till landet och som hade det jättesvårt. Kan inte minnas att jag hade några krav alls där. De kanske visste mycket mer än vad jag trodde att de visste. Jag har inte så mycket känslor kring de hemska sakerna. Javisst, det är säkert hemskt att mamma blev jagad med kniv eller när hon blev liksom påhoppad på olika sätt men det jag kan minnas, som jag vet var obehagligt var olika situationer när jag har en känsla av att vara jätte liten och pappa står över mig och fyller hela världen med sin hotfulla attityd.

Elise Det bästa med min uppväxt var när mamma var inne i sina, vad jag kallar friska perioder för då var hon en underbar mamma också. Hon var engagerad i det vi gjorde och tog oss med på olika upptåg och äventyr. Hos farmor fick jag vara hos på sommaren de flesta åren. Det jag minns av närhet, det är när jag är sjuk hemma hos farmor och farfar kommer upp och lägger sig i sängen. Jag fick ligga på hennes tjocka arm och det luktade farmor. Det är vad jag kommer ihåg av närhet och det har betytt riktigt mycket och format mig mycket. Det värsta är när det har varit våld mot mamma och mot mig. När man har blivit lamslagen av skräck. Som till exempel när vi hade tagit pengar ur hennes börs, jag var ärlig och sa det var jag och hon slet ner mig på golvet, drog av mig byxorna och slog allt vad hon orkade. Det påverkade mig så jag blev rädd för att säga sanningen. En annan gång när jag var tonåring och kom hem var rutan till dörren inslagen. Det var blod överallt. Ingen var hemma. Sen kom de hem, det var inte min pappa då heller. De skrek könsord och allt möjligt. Han gav henne en örfil. Jag kommer ihåg att jag bara låg därinne och var livrädd. En annan gång satt vi med A-lagarna nere vid stranden. Minns min mamma söp sig redlöst berusad och två andra män skulle cykla mig och min lillasyster hem på pakethållaren.

Den som cyklade mig var så berusad att han cyklade rakt ner mot vallgravarna men som tur var så krockade han mot ett träd. Jag vet att jag hela tiden tittade efter min syster, var är hon, var är hon, var är hon? Det hände att mamma lämnade oss själva när vi var små med en godispåse för att själv gå ut och dansa. Minns den enorma rädsla och mörkerrädsla som infann sig. När vi blev större blev vi som galna därhemma. Grannarna undrade vad som stod på och undrade var mamma var. Önskar att mamma hade kunnat säga – ja jag gjorde fel.

Sylvia Det finns ingenting som var det bästa under min uppväxt. Det bästa däremot som hänt mig är när jag hamnade på ett ungdomshem när jag var 16 år. Det var som en storfamilj där alla brydde sig om varandra och det var väl det man behövde. Min bror fick bo kvar hemma och han började stamma och de i skolan tog inte tag i det. Skolan tog inte tag i saker och ting när de såg att barn for illa. Efter några månader så tog en av våra storasystrar hem honom. Första gången vi blev tagna hemifrån så kom socialen hem till oss en sen kväll i den rivningskåk vi då bodde i. Lägenheten var kall och dragig, ingen toa i lägenheten. Fick urinvägsinfektioner och mamma skickade oss inte till skolan, det var ingen ordning. Vi kom hem till fosterhem efter barnhemmet och därefter hem till mamma igen. Hon lagade inte mat, bara kedjerökte. Så när jag fick komma till ungdomshemmet var det bra. Det värsta i mitt liv har varit många saker men en sak som har etsat sig kvar var innan julen. Mamma och jag satt och skrev inköpslista vad vi skulle handla för mat inför jul. Far skulle få lön två dagar före jul så vi skulle handla då. Men han drog ju. Kom inte hem alls efter han fått lön och under hela julen. Minns att morsan och jag drog lillbrorsan i pulka upp till affären. Vi handlade allt men morsan fick inte ta det på krita så vi fick lämna alltihop. Det har bränt sig fast, att en far kan göra så mot sina ungar. Sen fick vi flytta från den ena av mammas systrar till den andra. En av dem låste köket när hon gick hemifrån. Vi fick inte använda köket för att laga mat. Det var hemskt.

9 Upplevelse av stöd och hjälp

9.1 Barnets sociala nätverk

Här får vi fram samma resultat som litteraturen, att mor och farföräldrar är centralgestalter för barn som växer upp i familjer med missbruksproblem¹. Huvuddelen av informanterna tar upp mor och farföräldrar som det största stödet under uppväxten. Även föräldrarnas syskon har ett par av informanterna upplevt som betydelsefulla. De som växt upp med syskon har känslan att de har varit viktiga i deras liv. Två av informanterna tar upp grannar med alkoholproblem som en del av deras nätverk då de trots alkoholen har varit snälla. Vi ser att informanterna i de flesta fall har haft ett nätverk av vänner som de har kunnat prata med men nästan ingen har pratat om föräldrarnas alkoholproblem.

Mia Det som jag har haft stöd och hjälp utav var när jag var mer än 18 år. En äldre kompis och hennes kille som jag lärde känna genom hockeylaget jag spelade i. De är de som har fått veta hur jag hade det hemma. Jag kunde åka dit och sova där när jag inte stod ut hemma.

Tina Mormor var ju väldigt viktig när jag växte upp och även en av mina mostrar. Det var där vi bodde när mamma var iväg på behandling och det kommer jag inte ens ihåg själv. Det har min bror som minns mer berättat. Idag kan jag känna att jag har ett särskilt band till den mostern. Vid kriser är det henne jag har vänt mig till. Har på sätt och vis försökt med mamma också men vi kan inte prata om sådant.

Linnea Just när det kom ut att mamma hade alkoholmissbruk så trodde jag att jag inte behövde någon hjälp. Bara mamma fixar det så behöver inte vi. Jag hade inte direkt något stöd då utan pratade en del inom familjen. Jag har inte haft många vänner alls. Det var mest i skolan jag umgicks med vänner och lite efter skoltid också. Vissa kunde jag prata med om det behövdes. Jag hade få goda vänner. Stalltjejerna var också väldigt bra. Vi pratade inte känslor, mest hästar och killar. Men jo, jag tycker jag har haft stöd av kompisar.

---

¹ Ingrid Claezon, Mot alla odds, s 94

Stina Dels var det min mormor och morfar och sen gick jag på kyrkan som hette miniorerna. Där hade jag en av gruppledarna och en av prästerna som stöd. Jag och min syster hade väldigt nära relation. Många kompisar visste och höll mig bak ryggen. Det kanske inte var alla som visste att han drack men visste att det var något som inte stämde hemma, så jag hade många kompisar som jag ofta cyklade till och var hemma hos.

My Jag hade stöd av min lillasysters farmor och farfar när jag bodde där under mammas första behandling och dit tog de också släkten. Mamma har säkert firat jul och midsommar med någon släkt men jag kommer inte ihåg. Jag kommer ihåg en klasskompis som jag hade i tredje, fjärde klass som jag träffade igen på högstadiet. Det är den enda klasskompis jag kommer ihåg annars har det varit splittrat från första till nionde klass. Jag tog inte hem kompisar. Jag gick hem till dem. De hade trygga mammor och pappor.

Gabriella Min mamma har försökt vara ett stöd och gjort det hon har kunnat. Hon har alltid gjort allt för att få till de bästa jular och ge mig det jag behövde på sitt sätt. Farmor tyckte jag om. Dit fick jag komma och bada i hennes badkar och mysa i hennes soffa. Kompisar hade jag, inte så många i skolan men de därhemma. Vi höll ihop i vått och torrt och pratade nog om allt fast inte om alkoholen.

Sanna Jag kan tycka det var skönt när vi åkte till farmor eller till mormor, när vi åkte bort för då slapp jag vara hemma. Jag gillade aldrig mitt hem så det var skönt när vi åkte bort och fick träffa dem. Det kändes bra. Min morbror var ofta hos oss. Jag berättade aldrig hur det var men han kom i alla fall och det var skönt. Jag hade många vänner. Det var skönt att springa hemifrån och slippa det Ingen av vännerna visste hur det var hemma. Vi umgicks med en granne som också drack. Det var mycket fester där men han var åtminstone trevlig. Så det var roligt att vara med på festerna för att man skulle vara glad och mamma var glad. Vi umgicks inte mycket med mammas släkt då pappa var väldigt dominant så det var han som bestämde och då blev det så.

Kristina Jag hade mormor och morfar. När jag var elva så flyttade vi till ett hus och bodde nära mormor och morfar. Mormor har alltid funnits som närvarande människa men har aldrig pratat. Jag tyckte mycket om mormor som var väldigt trygg. Det var aldrig prat om hur det var hemma men jag kände att jag hade mormors stöd på ett outtalat sätt. Morfar var en speciell person. Han gapade och skrek mest hela dagarna. Han hade dynamit i huset och hotade var och varannan dag att spränga det. Den vetskapen hade man, det var ju en vardag. Jag hade haft vänner innan vi flyttade till huset men i nya klassen hittade jag inga vänner. Jag försökte men visste inte hur man gjorde. Jag var väldigt ensam. Jag erkände inte min ensamhet heller. Jag sade att jag hade valt det. Sen umgicks vi med ett par grannar. Det var alltid med alkohol. Han drack mycket den mannen men han var världens snällaste, han var underbar. Honom tyckte jag mycket om. En gång om året åkte vi till Jämtland, till farmor och farfar. Det var normalt där. Det kunde gå flera dagar som de inte drack. Det var något av ett familjeliv med lek med andra barnbarn, landet och kor.

Elise Det var min farmor och min pappa som var mitt stöd när vi träffade dem. De var vad jag kallar normala. Av pappa har jag fått jättemycket stöd och uppmuntran. Han har alltid trott på mig. Farmor har sjungit, klippt prinsesskronor och bakat. Där var jag en till två månader på sommaren. Förutom dem hade jag inga vuxna som stöd. Vänner hade jag och de var ett stöd för mig i min utveckling som liten människa men inte i det som hände hemma för de visste ingenting.

Sylvia Jag vet inte om det var speciellt förr i tiden att man inte låtsades om något, att det skulle vara så. Mina äldre syskon såg jag inte till, det var först på barnhemmet när jag skrev och bad min bror ta mig därifrån, då började min stora syster så smått hälsa på och vi fick följa med henne hem någon helg. Relationen till vänner var hemsk eftersom jag för en tid blev barnhemsbarn. Inga föräldrar ville ha det.

9.2 Utanförskap på grund av alkoholmissbruket för familjemedlemmarna

Trots generationsklyftan mellan den yngsta informanten till den äldsta, ser vi en röd tråd mellan dem att alkoholproblemen i familjen pratar man inte om. Sammantaget är det antingen en uttalad eller outtalad regel i familjerna att inte prata om vad som händer i hemmet¹. Likaså ser vi att barnen inte söker stöd och blir ej heller uppmärksammade oavsett miljö. Flera berättar att omgivningen sett att något inte stämmer i familjen, men inte att någon av de som har uppmärksammat dem har tagit sig an problemet². Flera av föräldrarna har länge dolt sitt missbruk till den grad att inte ens döttrarna sett det.

”De lär sig snabbt att dölja det som händer hemma för såväl utomstående som nära släktingar och drar slutsatsen att om inte ens en far eller morföräldrar – den alkoholiserades far eller mor får lov att veta, då måste det vara någonting omoraliskt, syndigt eller brottsligt med drickandet punkt. De här barnen ser alkoholism, inte som en sjukdom utan som en svaghet, någonting att skämmas för – och som blir allt skamligare ju sjukare alkoholisten blir³.”

Mia Det var som jag sade innan bara mina äldre vänner som visste något men mamma och jag pratade om det hemma. De flesta visste nog om det men det var ingenting man pratade om.

Tror mamma har pratat om det med farmor men det hände aldrig något.

Tina Det har ju alltid varit så att man inte fick prata om vad som hände hemma. Jag fick veta att ”du pratar inte om oss och om mig”. Det är därför jag tycker den här intervjun kan hjälpa mig i mitt sätt att komma över och våga prata. Jag har nu kommit långt i att arbeta med mig själv men det stoppar att de hela tiden talar om för mig ”du får inte prata om oss, varför gör du det”. Jag försöker tala om att det inte är dem jag pratar om utan om mig och min upplevelse.

¹ Sripriya Rangarajan, *Epidemiology and Prevention*, s 483

² Barbro Hindberg, *När omsorgen sviktar*, s 30

³ Judith Seixas & Geraldina Youcha, *Eftersom mamma/pappa drack för mycket*, s 14

Linnea Det var inget hysch hysch vad jag kommer ihåg. Moster visste nog om det rätt så tidigt, sen tror jag inte att farmor, farfar och pappas faster, att de fick veta. De fick nog veta rätt så långt efter så de inte skulle lägga sig i. Än idag vet jag inte om de vet om det. Mamma berättade själv att hon hade ett missbruk. Det har varit en rejäl utsällning av bekantskapskretsen. Alla i familjen har fått en syn på att de var förknippade med det dåliga beteende och osunda synen på alkohol och sådär.

Stina Vi pratade aldrig om hur det var hemma. Ingenting som hände hemma fick man berätta för någon. Det påtalade de ofta, ja. Vi hade väldigt mycket regler. Både uttalade och outtalade. Alltså när jag blev äldre och man skulle ut och festa, pappa sig aldrig så mycket om jag var ute och festade, han hade perioder och det berodde på hur mycket han själv drack, hur mycket han brydde sig om det. Men det var en skarp regel att aldrig röra hans alkohol. Jag hade en präst där jag kunde berätta vad som helst, vad än jag hade sagt till henne så kunde hon inte göra en anmälan för hon är präst, så det har hjälpt jättemycket.

My Mamma var en mästare på att dölja missbruket så jag fattade inte ens själv. Jag tror jag någonstans förstod när jag gick i femte klass men det är på senare år jag fattade innebörden av det. När jag själv hamnade på institutioner och såhär, som jag kanske förstod mina rötter om man säger så. Att jag har tagit efter henne på något sätt.

Gabriella Snyggt på ytan har det varit men jag kan aldrig minnas att vi har pratat om alkohol medan pappa levde. Folk måste ha vetat eftersom mamma blev slagen. När han dött var han ett tabubelagt ämne som man inte pratade om. Det är han fortfarande. När min styvpappa söp och var elak mot mig så skulle man inte prata om det heller men jag försökte. Ingen aning om hur omgivningen reagerat. Har nog pratat om det med närmsta vännerna.

Sanna Jag uppfattade det inte så att det fanns regler om vad man fick säga. Pappa tyckte väl att när han drack alkohol, att det är sådant man gör. Att det inte var något konstigt men inte så att jag kände att det fanns regler. Det tyckte jag inte.

Kristina Det som försiggick mellan husets väggar, det pratade man inte om. Det var bara så. Man pratade inte om det överhuvudtaget. Att prata om känslor har inte överhuvudtaget någonsin upplevts. Jag hade en kompis vars pappa också söp och hängde sig någonstans på högstadiet. Vi två hade det väl kanske lite sådär, att vi kunde prata om våra pappors drickande. Inte på ett känslomässigt plan, men ändå lite sådär, kunna prata om alkohol i alla fall.

Elise Man har aldrig uttalat drickandet. Man har aldrig satt krav på mamma, att lägg av och drick liksom. Vad håller du på med? Det modet har jag aldrig haft när jag var liten eftersom jag var rädd för henne. Oftast var det befriande att vara ute bland andra för de var normala så att säga. Då kunde mitt normala också komma fram, men det var aldrig något man nämnde, hur man hade det hemma. Det gjorde man inte. Det blir ju en outtalad regel.

Sylvia Missbruket skulle ju döljas. Det var ju hysch hysch. Utåt bland skola och kamrater skulle man låtsas att allt var bra hemma. Outtalat var det att det som hände inom hemmet hade ingen med att göra så visst fick man spela roller. Mina systrar hjälpte ju oss att samla ihop mat den julen när pappa inte kom hem och vi fick lämna tillbaks maten och vi fick på nåder bo hos mostrarna en efter annan men annars var det väl ingen som reagerade och hjälpte.

9.3 Det formella nätverkets stöd

Ingen av informanterna som deltagit i vår undersökning har erfarenhet av professionellt stöd tidigare än femton års ålder och två upplevde inte någon kontakt med det professionella nätverket. De två informanter som tog eget initiativ till hjälp när de var 15 år gamla, ledde till familjehemsplacering. Den ena av de informanterna fick hjälp att gå vidare genom en präst till socialförvaltningen. Den andra fick den hjälpen genom en släkting. En annan informants missbrukande mamma reagerade på sin dotters dåliga mående och sökte hjälp hos kyrkan för henne. En informant fick hjälp först när hon var 16 år och blev efterlyst, detta trots att hon under tre och ett halvt år bott med sin missbrukande mamma på behandlingshem där hon själv anser sig ha fått vara osynlig när mamman fått stöd och hjälp för sitt missbruk. Känslan att föräldern fått stöd men inte barnen känner flera av informanterna igen men också rädsla för sociala myndigheter, att bli fräntagen sin familj¹.

“Most children in families with domestic abuse and/or parental alcohol problems receive little or no support from professional services, or from informal sources. often this because the problems are so effectively hidden that others do not know about them².”

Mia Det är bara pappa som har fått hjälp. Han blev några gånger inlagt på psyket. Han är den enda som har fått hjälp. Han fick också lyckopiller och annat men eftersom han fortfarande drack så var det kanske ganska meningslöst. Det är ju bara att skrapa på ytan och inte låtsas om det verkliga problemet.

Tina Jag tror ju inte så många gjorde något åt det. Det har ju varit väldigt så att man inte ska prata om det. När det gällde mamma har det varit så att det har tusslat och tasslat och jag tror många har vetat om det men hanterade det genom att säga att, sånt är läget och det kanske är hemskt och tråkigt men så är det. Så har det varit när det gäller mamma. Men de vill ju inte bli hjälpta själva, det är ju det som är problemet och då lägger man ner det istället. Men mamma har fått behandling.

¹ Richard Velleman/Lorna Templeton/Danielle Reuber/Michael Klein/Diana Moesgen, Domestic Abuse Experienced by Young People living in Families with Alcohol Problems: Result from a cross-European Study, s 391

² a.a. s 391

Linnea Mamma har gått på AA möten och andra behandlingar också. Hon har fått superbra hjälp. Hon har även träffat många nya vänner genom AA. Det var mamma som upptäckte att jag inte alls mår bra också och då var det hon som kontaktade en diakon som har varit fantastisk. Jag har också då fått gå vändpunkten två gånger. Andra gången var bra för då bad jag själv om att få gå. Då fick jag en väldigt bra kontakt.

Stina jag har fått hjälp genom att jag själv bad om det när jag skulle fylla 15 år. Det var socialen då. Min socialsekreterare var noggrann och även vid utplacering där hon hade varit och tittat på ett hem först som hon inte tyckte passade mig så jag fick bo längre i jourhemmet tills de hittade mina fosterföräldrar.

My Mamma fick hjälp genom att komma på behandlingshem två gånger. När jag var 16 år fick jag en kontaktperson, som jag har kontakt med än idag. Han jobbar på kommunen. Det är väl vad jag kommer ihåg. Det var väl inte förrän i 16 års åldern jag fick stöd och det var ju myndighet. Det var någon som tog sig tid och brydde sig. Han tog tag i det här med hobby och grejer. En gång på behandlingshemmet där jag bodde med mamma, där tyckte föreståndaren att jag skulle ha en hobby så då fick jag en häst. Då var jag 12 år ungefär men den kontaktpersonen jag fick när jag var 16 år kände jag mycket mer för. Jag hade ingen relation till honom på behandlingshemmet. Jag kände att det var något som inte stämde med honom och det gjorde det inte heller. Sedan har jag själv varit på behandlingshem, institutioner och utredningshem och så vidare. Problemet uppdagades när jag var 16 år då jag kom till utredningshemmet. Jag liftade med en tjej många mil och var lyst i hela Sverige en hel vecka. Först då, verkligen drog det igång någonting att det här går inte längre.

Gabriella Vad jag vet så har jag inte vetat om vad myndigheter är direkt mer än polisen förrän jag fick fosterföräldrar och då var jag 16 år. Hade det funnits några så borde de ju ha reagerat när mamma blev slagen. Hade myndigheter reagerat tidigt så kanske allt sett annorlunda ut.

Sanna Det har aldrig varit någon i vår familj som fått någon professionell hjälp. Jag uppfattade inte att det var någon som såg att det fanns problem.

Kristina Jag hade en dagmamma som jag tyckte väldigt mycket om men annars inga andra vuxna. Hon såg mig men hon umgicks även privat med mamma och pappa, då var det ju också fest och senare visade det sig att den pappan också var alkoholist. Men annars var hon den människa som såg mig mer än andra. Annars var jag osynlig för alla. I perioden när jag var yngre än 11 år var jag väldigt rädd för barnavårdsnämnden. De tog barn när man hade en pappa som jag hade. Det visste jag ju så det var jag alltid jätterädd för så jag hade aldrig sagt som det var hemma om någon hade frågat.

Elise Ingen i familjen fick professionell hjälp när jag växte upp.

Sylvia Jag har inget minne av att det fanns något stöd från vuxna. Vi bara sattes på det jävla barnhemmet. Jag var lättövertalad, att man fick glass varje dag och att det fanns swimmingpool. Min bror var hysterisk så honom fick de tvångsomhändertta två dagar senare. Men när de lät mig flytta till ungdomshem var det ju bra. Det är väl den hjälpen under hela min uppväxt som kan kallas hjälp när det gäller myndigheter.

9.4 Skolan och fritidens inverkan för stöd/vägledning under uppväxten

Flertalet av informanterna upplever inte att de har fått någon form av stöd i skolan¹. De som påtalar ett visst stöd i skolan, har fått det stödet och uppmärksamheten av en lärare. Några har fått specialundervisning och känner att de har utvecklats av det och andra har haft en lärare de fått förtroende för². Det vi kan utläsa av våra informanternas berättelser är att bekräftelse från en lärare betyder oerhört mycket för enskilda elever och vi tolkar det att lärare som har förmågan att se till varje elev är ett önskemål hos informanterna. I ett fall följde inte en lärare sin anmälningsplikt i arbetet efter att ha fått veta elevens hemförhållanden³. Läraren höll löftet gentemot eleven att inte föra vidare det hon berättat. Detta kan medföra dubbla budskap. Om lagen såg ut som idag så har läraren begått tjänstefel men kan samtidigt kan ha styrkt eleven i att ha någon att lita på. Vår tanke är en önskan att få mer vetskap i hur ofta detta sker i dagens skolor, att lärare bär med sig vetskap om att elever far illa i hemmet utan att följa anmälningsplikten, att finna mer forskning i ämnet.

Studier visar att anledningen till att skolan anmäler sent eller inte alls när barn misstänks fara illa, beror inte enbart på okunnighet om lagstiftningen, utan andra skäl till detta är att man tror de egna insatserna ska vara tillräckliga eller att problemet är tillfälligt och möjligtvis kommer att lösa sig av sig självt. Skolan tror det kan bli värre om man kopplar in socialtjänsten och man kan vara rädd för personliga negativa konsekvenser om man anmäler⁴.

Mia Ingen på skolan visste någonting. Jag blev tvingad till barn och ungdomspsykiatriska kliniken av skolan. De bara gav ångest och ingen hjälp men för att jag ville byta skola blev jag dit tvingad. Skolan har varit värst för mig. Jag har provat många fritidssysselsättningar men stallet är där jag har varit alltid.

¹ Barbro Hindberg, När omsorgen sviktar, s 34

² Ingrid Claezon, Mot alla odds, s 112

³ Barbro Hindberg, När omsorgen sviktar, s 141

⁴ a.a. s 145

Tina Det är säkert dagisfröknar också som jag har trivts hos. Jag har känt att jag tyckt om att vara i andra vuxnas sällskap men ingen speciell som jag kommer ihåg sådär. Jag har varit på fritidsgårdar, unga örnar och lite sådant där men vet inte om jag kände det var ett stöd.

Linnea Jag har faktiskt inte tagit hjälp i skolan. Jag har inte gått till skolsköterska och berättat att jag mår dåligt för att mamma missbrukar. Frågan är om jag hade gjort det även om jag hade varit medveten om att mamma missbrukade. Det enda intresse jag lade tid och energi på var hästarna. Det var skönt att komma ut i friska luften och ja, bra rensa. Det känner jag att man gör när man rider. Man rensar. Man får nya krafter.

Stina Det var nog när jag gick i sjuan, när man började våga berätta och då berättade jag för en lärare, men hon gjorde ingen anmälan på grund av att hon verkligen lovade mig att om jag skulle berätta vad det var, så fick hon absolut inte berätta det till någon och inte göra någon anmälan och det höll hon. Redan läraren på mellanstadiet skickade iväg mig till skolsystemen, försökte få skolsystemen att prata med mig. Det var också en del lärare som försökte det. Jag tror inte att man då vågade göra en anmälan utan att veta vad det berodde på. Så de försökte luska väldigt mycket men det gick inte så bra. Som intresse hade jag hästarna. Vi var fyra tjejer i klassen som började rida tillsammans så vi var alltid ute tillsammans. Det var frihet. Att kunna komma ut till stallet och bort från allt.

My Vad jag har fått reda på i efterhand, efter att jag var på utredningshemmet. Då utredde de alla klasserna jag hade gått i, lärarna och såhär, är att jag uppfattats som mycket klok och duktig i skolan men att jag nog varit lite okoncentrerad. Det stöd jag hade i skolan var att jag hade allmän matte och engelska. Lite hjälpmatte och hjälpengelska. Idrottade gjorde jag i skolan och var duktig som fan, men inte utanför skolan.

Gabriella Stöd i skolan har jag aldrig haft, snarare tvärtom. Redan vår lärare vi hade i mellanstadiet hånades och när vi skulle gå ur sexan såg jag att han njöt när han fick tala om att jag bara hade en etta i geografi. Glömmer aldrig hans hånflin. Minns också att högstadiet var bra tills åttan. Då bytte vi flera lärare under en termin. Då började det gå utför och jag stängdes av i mitten av nian.

I min nya skola i nya staden älskade vår kemi lärare att håna när han visste att man inte kunde. Men den första som sett att jag inte hade det så bra var i den nya skolan, vår klassföreståndare. Jag hade det inte bra hos min moster och somnade på lektionerna. Hon tyckte synd om mig och lät mig sova. Hon pratade mycket med mig också och hon är den första vuxna jag pratat med. Stöd hade behövts i hela skolan. Alltid. Idrottade gjorde jag när jag var yngre. Provade olika saker men hade inget stöd i någon ledare. Sedan gick jag in hårt med ridningen men inte heller där var det någon ledare, det var mer hästarna. De var trygghet.

Sanna Ingen i skolan visste något. Detta var ju väldigt länge sedan. På den tiden var det inte så upplyst eller man engagerade sig inte så i familjen på den tiden så jag kände ingen hjälp från skolan. Det var en lärare i mellanstadiet som jag tyckte väldigt bra om. Barbro hette hon. Henne tyckte jag jättemycket om. Hon var som en vuxen förebild. Idrott har jag hållit på med hela mitt liv så jag har hållit på med fotboll, jazzdans och även mina syskon så vi var aktiva. Det var kompisar som påverkade oss och inte familjen. Ingen ledare kände jag var bra utan det var idrotten i sig. Jag började i scouterna också så där kom jag bort från hemmet så att jag var aktiv där, jag kom bort från hemmet och där mötte jag vuxna som var fantastiska med sina familjer. De drack inte och var troende. Jag var väldigt disciplinerad med idrotten, då hade jag kontroll över mitt liv. Misskötte istället skolan och struntade i den så att skolan gick in och liksom bestämde att jag måste ägna mer tid. Skolan hade märkt att jag inte hade några bra betyg och att jag inte hängde med i läsningen i klassen. Jag måste ha varit i 3-4 klass. Jag gick i specialklass och så för att lära mig svenska. Jag ville inte då ingen hjälpte mig med läxorna hemma. Till slut fick mamma ta tag i det ju. Där började jag se att jag kunde, då började jag tro att jag kunde och sen började jag lära mig läsa bra. Specialklassen var jättebra och jag blev gladare. Jag kände att jag kunde läsa, att jag inte var dum.

Kristina I högstadiet fick jag en kurator kontakt en gång. Varför vet jag inte. Det var min lärare som tyckte att jag skulle börja gå hos en kurator och prata. Hon tyckte jag verkade ensam. Jag var hos kuratorn en gång och pratade i alla fall och erkände inte att jag var mobbad. Erkände inte min ensamhet heller. Det var en tjej som var med på mötet en stund också, en tjej som var schysst och som jag skulle kunna tänka mig att vara med. Jag minns att hon sade ”vi har försökt någon gång, vi har spelat kort och sådär men vi är ju rätt olika”. Så blev det. Självklart var inte den där kuratorn så duktig så hon kunde inte reda i det riktigt. Antingen hade hon inte kunskapen eller intresset. Men det var ändå min lärare som tagit tag i det. Hon hade sett någonting, men jag var inte mottaglig för det.

Någon fritidssysselsättning hade jag inte. I åttan kom en ny lärare, en oansenlig lärare. Såg ut som lilla Fridolf ungefär. Han var så underbar, för han såg alla och verkligen mötte alla där de var. Han var en verklig förmåga, han var genuint intresserad av människor. Han fick till och med få flera i klassen att ta extra lektioner och läsa sådant vi hade problem med. Han såg mig och mötte mig, den lilla rädda saken som inte vågade. Han såg att jag kunde mycket mer än jag vågade visa. Likaväl mötte han den där killen som liksom mitt i lektionen kastade böckerna och hoppade ut genom fönstret. Han kunde möta alla. Han har satt spår hos mig, jag vågade kanske prova mina vingar lite mer. När jag sänkte mig till allmän matte, vilket alla var emot blev jag bäst. Jag kunde hjälpa de andra och var faktiskt någon i den gruppen. Vågade prata och finnas.

Elise I tio års ålder så red jag och dansade från egen vilja och jag var ju inte rädd, alltså skolan var min trygghet. Det kunde jag mycket mer känna att jag kunde vara den jag var. Där liksom funkade allt normalt, så jag var inte rädd att uppträda solo i dans till exempel. Ingen i skolan visste hur jag hade det men jag kommer ihåg en kompis som sade ”din mamma är elak”. Jag blev lite rädd för vuxna människor tyvärr.

Sylvia Det var inte kul att vara i skolan och gå från skolan till barnhemmet. Jag bytte skola väldigt ofta. Jag hatade geografi. Kan inte peka ut Sverige på kartan ens på grund av att jag hade en geografilärare som började fnittra åt mig fort jag öppnade munnen. Så något stöd från skolan fanns inte.

9.5 Strategier / Coping

Den överhängande strategin för informanterna har varit att gå in i en egen fantasivärld, en bubbla där de har kunnat avskärma sig från omvärlden genom olika fantasifigurer bland annat. De säger sig ha kunnat drömma sig bort¹. Idrott är också något som återkommer hos informanterna som en viktig faktor. Vi har funnit att djur har varit mycket viktiga för större delen av informanterna under uppväxten. Informanterna har sett djuren som ett sätt att klara sig. Djur som coping är något vi inte har funnit i tidigare forskning. Detta skulle vi vilja söka mer kunskap om. Vår tankegång är att djur ställer inga krav, djur sårar inte och sviker inte. Kan det vara det som gör att flickor vågar visa tillit och ta till sig djur som ett stöd?

”När jag var barn brukade jag sitta på en stor sten utanför huset och låtsas att jag var en förklädd prinsessa och att jag en dag skulle återvända till mitt eget land och bo i ett vackert slott . Jag visste att jag inte hörde hemma i den här röran.” Andrea, 23

Mia Jag har aldrig haft något eget sätt att hantera att pappa drack. Jag har nog bara dragit mig undan i mitt eget skal.

Tina Förmodligen har jag varit en liten dagdrömmande tjej, gått in i min egen bubbla, in i min drömvärld och stängt ute. Jag har suttit och ritat mycket, målat. Ja jag tror det har varit min terapi så att säga.

Linnea Jag märkte ingenting innan hon berättade, men jag isolerade mig och stängde in mig. Lekte för mig själv, kammade barbie dockorna, ritade och läste. Jag var mycket ensam, var jag. Så det var väl inget jag noterat men det var sån jag var. Så har jag alltid gjort. Jag har varit mycket ensam.

Stina Jag lekte vampyrer. Jag flydde in i den här världen. För vampyrer hade man läst om, de var fascinerade mig så mycket. De var så starka och det var ingen som kunde göra en vampyr illa. Alla hade liksom respekt för vampyrerna. Vampyrer blev inte ledsna, de grät inte så det önskade jag när jag var liten, att jag var en vampyr. Den världen hade jag som jag flydde in i och sen var det ju med hästar och sådant. Jag hade nog så, att jag skapade min egen lilla tillflyktsort i huvudet liksom.

---

¹ Judith S Seixas & Geraldine Youcha, Eftersom mamma/pappa drack för mycket, s 38

My jag hanterade min uppväxt med att bli lite pajas i klassen. Det tror jag att jag blev ett tag faktiskt. Inte under hela skolan men under en period var jag det i alla fall. Men när jag var yngre var jag rätt tyst också. Jag har inte alltid varit så här pratig. Jag tror jag hanterade min uppväxt med idrott och djur.

Gabriella Jag har nog gått in i mig själv och fantiserat mycket. Jag har alltid tänkt mycket och gått in i de tankarna på gott och ont. Lekte nog mycket med barbie ända upp till jag var runt elva år. Lekte låtsasfamiljen där allting går så bra med hela familjen. Så det är nog det och hästarna jag haft.

Sanna Det var ofta att jag hade en fantasifigur med samma namn som jag. Jag låtsades att det var min lillasyster. Sedan hade jag mina djur. Jag var ute och joggade mycket för avkoppling. Det är det jag kommer ihåg.

Kristina Min egen lilla värld, ibland är jag fortfarande kvar där. Det är svårt att släppa och är ett stort hinder idag. Jag tänker jättemycket och drömmer mig bort i verkligheter som inte är riktiga verkligheten så att säga. Det är liksom alltid när jag var liten, när storebrodern som jag hade i mina drömmar, som hjälpte mig och räddade mig i alla situationer. Hade varit jättebra med en storebror som hade plöjt vägen för mig liksom, gjort mig till en omtyckt och populär människa. Mina tankar idag kan eskalera och bli jätteprojekt. När jag var barn så i stunden var det en överlevnad, vad hade jag gjort annars, hoppat ut från fönstret för att slippa. För jag har haft sådana tankar, att slå huvudet i väggen så att det spruckit, allt för att slippa.

Elise Jag fantiserade mycket. Jag var väldigt fri i mitt sinne och jag vet inte om det har berott på att vi inte hade några regler. Vi blev ju vildar därhemma så jag kunde liksom fantisera fritt och drömma. Jag var en drömmare var jag än var, då var jag i min egen lilla värld.

Sylvia Mitt egna sätt att klara mig var att samla matrester och gå ut och ge hemlösa katter. Fast jag inte var mätt själv så lade jag undan av min egen mat för jag visste att jag skulle möta katter som behövde mat. Så det var katter. Som tonåring började man skära sig, då hade man det sättet.

10 Livet som vuxen

10.1 Livssituationen idag

Övervägande av informanterna upplever sitt liv bra idag trots sin bakgrund. Flera får vägledning och rehabilitering genom sjukvården, terapi, socialförvaltningen och arbetsförmedlingen. De har alla en inre förmåga att komma vidare även om några av informanterna önskar att de hade kommit längre i livet¹. Någon säger sig fortfarande vara vilsen, rotlös och att hennes vardag bara handlar om att överleva. En av informanterna har under nästan hela sitt vuxna liv levt med en alkoholberoende man och ett av hennes barn har gått in i missbruk. Litteraturen säger att där barn inte får hjälp under sin uppväxt riskerar de att själva gå in i missbruk som vuxna eller att leva med en missbrukare². De flesta av våra informanter har lyckats komma in i arbetslivet eller tagit tag i studier på högskolenivå.

”Att anta att en människa bara för att hon tillhör en grupp nödvändigtvis har alla den gruppens karaktärsdrag är ett naivt sätt att tänka. Ej heller kan vi vara säkra på att en person med vissa karaktärsdrag måste tillhöra en given grupp. Vad beträffar barn till alkoholister varierar deras reaktioner på hemsituationerna, på samma sätt som deras personligheter skiftar. Men det är oftare lättare i de här fallen än i andra att hänföra en överlevnadsstrategi till vad som ligger bakom den - alkoholmissbruket i familjen³.”

Mia Idag är mitt liv bra. Jag lever för mina hästar och min sambo. Jag har ett jättebra arbete som är fritt och bra betalt. Jag känner jag inte hinner med allt men det är väl så det är.

¹ Ingrid Claezon, Mot alla odds, s 88

² Barbro Hindberg, När omsorgen sviktar, s 101

³ Judith S Seixas & Geraldine Youcha, Eftersom mamma/pappa drack för mycket, s 67

Tina Jag känner att man måste ta sig genom det jobbiga för att hitta ut och må bra. Jag har fått så jäkla mycket insikter om livet och om mig själv. Det har jag och det är positivt på något vis. Samtidigt som jag vet att det ger mig så jäkla mycket i livet, för man ser på människor och sig själv på ett helt annat sätt. Har en helt annan förståelse för väldigt mycket saker.

Ja det har kommit något bra av det också. Innan har jag ju kunnat ödsla en massa energi på att tycka att mamma och pappa är stora idioter, jag fattade inte hur de kunde välja att dricka framför mig men det är också något jag fått med mig, kunskap om att alkoholism är en sjukdom. Men jag mår bra, för jag vet att det finns hjälp och det finns en väg ut. Som sagt, jag har lång bit kvar och jag jobbar flitigt.

Linnea Mycket jobb har jag men det ser mycket bra ut. Jag trivs med min situation jsut nu. Jag har ett jobb jag trivs på och en fantastisk pojkvän och sambo. Ger mig väldigt bra stöd. Trygg. Bra vänner och är i stallet mycket fortfarande. Jag tycker det flyter på bra.

Stina Jag är väldigt nöjd med mitt liv faktiskt. Jag läste ju till undersköterska först och sen jobbade jag med det i 7 år och så började jag läsa igen. Så jag känner att jag verkligen har kommit någonstans i livet. Jag har inte låtit detta hindra mig, utan tvärtom. Min biologiska mor kan säga "Ja det kommer hon aldrig kunna klara", det motiverar mig ännu mer, att framför allt visa att "du har inte lyckats förstöra mig" på något sätt. Det är på något sätt en bekräftelse för mig att kunna visa dem, att jag har klarat mig bra. Att de inte har lyckats förstöra mig. "Ni förstör ert eget liv och fortsätter förstöra ert eget liv, men jag har klarat mig bra."

My Idag har jag en praktik genom socialen och har ett arbete som ledsagare, där jag har arbetat i flera år. Resterande inkomst har jag genom socialen, vilket jag inte är så himla nöjd med. Mitt liv går egentligen ut på nu att ta hand om mig själv. Jag är lite vilsen och rotlös. Jag gör allt jag kan för att det ska bli bra men ibland blir jag uppgiven. För helvete liksom, ska jag inte få göra mer än att bara överleva hela tiden. Ska inte jag få ha det bra?

Gabriella Jag lever för mitt barn och våra djur och känner mig tillfreds med livet som det är, önskar bara att jag hade kommit lite längre för hans skull. När man ser andra med villa och fina bilar önskar man att ens eget barn hade fått växa upp i hus. En trädgård att leka i. Jag tar gärna kontakt med människor men håller en liten distans och släpper inte in dem för nära inpå för då kan man bli sårad. Att finna kärlek tror jag inte riktigt på. Tror inte längre någon jag skulle vilja ha, skulle vilja ha mig som jag är. Det är något som händer andra.

Sanna Jag tycker att mitt liv har utvecklats bra. Det har varit mycket motgångar men jag har klarat ut dem. Fortfarande, alltså mentalt är jag väl kanske inte helt stark men bitvis så tycker jag att jag bygger upp det hela tiden.

Jag vet vad jag vill men vågar fortfarande inte tro att jag kommer dit, men jag ska klara det. Jag vet vad jag vill göra och så. Jag går på högskola, lever särbo och har inga barn. Nu har jag en relation även om jag inte tror på den ännu trots han är den snällaste mannen. Han ställer upp med allt som jag inte är van vid att man gör. Han hjälper mig mycket och är aldrig trött på mig. Jag blir helt fascinerad. Så ser livet ut idag.

Kristina Jag träffade en man när jag var 21 år som jag lever med idag och vi har två barn. Han är naturligtvis alkoholist och fortfarande aktiv. Jag har nog vetat det från första stund men det var det jag kände igen. Hade andra relationer innan det men de var ”normala” så jag blev jätterädd och gjorde skit av det. Min son är alkoholist och narkoman. Har varit på en behandling, det hjälpte inte. Har kommit fram till att jag inte kan klara mig själv, utan har alltid levt genom andra. Jag har påbörjat min process med att arbeta med mig själv och det har verkligen hjälpt mig jättemycket men det är tungt nu. Ju längre jag kommer, desto längre bort inser jag att jag är från målet.

Elise Just när vi pratar så ser mitt liv jättebra ut. Jag har hjälp från psykiatrin, jag får medicinering så jag mår bra. Jag får hjälp från öppenvård på grund av ett alkoholproblem som jag hade under ett par år när jag inte kunde hantera verkligheten. Jag är ganska stark och medveten. Har lätt för att analysera och ta till mig saker som sägs till mig. Mitt barn är lika mig på många sätt men väldigt olik mig på det sätt för mitt barn vågar visa alla sina känslor. Vågar trotsa, vågar ifrågasätta. Vi är fysiskt nära varandra. Jag känner en enorm glädje att jag kan ge mitt barn allt som jag själv inte fick när jag var liten. Jag känner att jag definitivt har brutit mönstret och det har varit svårt kan jag säga. Jag lever med en man jag har träffat i sju år. Mitt barn träffar jag lite mindre än pappan eftersom jag har varit utbränd. Jag har ett ansvarsfullt arbete. Just idag känns allt helt ok.

Sylvia Mitt liv idag är ganska bra faktiskt. Men som sagt, hade jag inte blivit gravid med min son oplanerat så tror jag nog inte att jag hade funnits idag. Jag hade lyckats till slut med mina självmordsförsök. Jag hade gjort det. Det som vände alltihop var när jag fick min son. Det var precis som, ja jag fick behålla mitt barn. Jag växte med det och jag behövdes för honom så tack vare honom så fick mitt liv en mening. När han var 14 månader gammal rövade hans pappa iväg honom till mellanöstern. Stannade borta i 7 veckor men kom tillbaks på grund av att han inte kunde stanna kvar där då han en gång flytt landet. Jag klarade den tiden med att sy påslakan, täcken och kuddar och gjorde fint i mitt barns rum. Jag gav inte upp hoppet. Min son var det som fick min livsgnista att tändas igen och känslan att jag fanns där under alla år min dotter var placerad och att jag upptäckte att det var det bästa för min dotter då. Hon fick allt det där jag inte kunde ge henne och fick en trygg uppväxt. Idag tycker jag det fungerar jättebra. Som jag är idag hade jag velat vara förr i tiden också. Idag kan jag prata med vilka som.

10.2 Effekter från barndom till vuxen

Alla informanterna säger sig vara påverkade och ha många utmärkande beteenden av att vara vuxna barn till missbrukare. Beteenden som att inte ha tillit till andra människor, svårt med auktoritära människor samt svårt med relationer och då speciellt med kärleksrelationer¹. Någon anser sig inte behöva kärlek, några har sökt sig till fel sorts män och ger upp sig själva. Det vi ser av intervjuerna är att flera informanter åsidosätter sig själva i förhållanden. Vi har också sett i flera intervjuer är att vuxna barn till missbrukare lätt får känslan att inte vara bra nog.

”Många av de tecken som anses typiska för barn och andra anhöriga till missbrukare är också exempel på mänskliga brister och svagheter som alla mer eller mindre, åtminstone periodvis, kan känna igen: Vackla i beslut och känslor, skämmas för personliga problem eller problem i förhållanden, att finna det svårt att vara rolig och spontan, rädsla för andra människors vrede, svårt att hävda sina rättigheter, anpassning till andra människors vilja och beteende, vara andra till lags, säga ja fast man egentligen vill säga nej, känna självförakt och odugligförklara sig själv etc. När många av dessa tecken blir styrande för hela ens liv har det fått en sjuklig karaktär².”

Mia Jag vet inte om jag har påverkats av att växa upp som jag har gjort. Ingen aning faktiskt. Vet ju inte om jag skulle ha varit annorlunda om det hade varit annorlunda hemma. Hur ska jag kunna vet det. Jag vet ju inget annat liv.

Tina Jag brukar säga såhär, ”det gör ont att bli medveten”. Det är först nu jag förstått att jag har fruktansvärt mycket beteenden från min uppväxt. Allt det som hänt mig har präglat mig till den jag är idag. Det har ju påverkat mig jätte mycket. Mer än jag någonsin kunde tänka mig. Jag har karaktärsdrag som man har som vuxet barn till alkoholister. Jag har problem med auktoritära människor, alltså jag är rädd för dem. Har svårt att stå upp för mig själv. I situationer där jag tror på min sak, alltså vill stå upp för mig själv och känner att jag blir förbannad till exempel, så kommer det ut i att jag gråter i stället. Jag blir det där lilla barnet igen. Jag har haft ganska så mycket problem i mina relationer till framförallt killar. Jag har varit svartsjuk och haft svårt med andra människor.

¹ Claudia Black, Det ska aldrig få hända mig, s 114

² Staffan Myrbäck, Den vingklippta familjen, s 139

Det ligger mycket i hur jag har haft det och jag har egen teori om att det handlar om att jag aldrig har haft en trygg plats. En pappa som alltid finns där alltid. Alltså det är någonting med män, som gör att jag betar mig konstigt. Pappa har ju gjort allt för mig och gör det fortfarande idag men inte på det sättet jag hade behövt. Det är det där andra som saknats när man var liten och som förmodligen gör att jag har svårt med närhet idag. Jag vill ha det men klarar inte av det. Det är en massa grejer som jag vet idag att jag måste jobba med. Vad det gäller mamma också. Där handlar det om att jag måste sätta gränser nu. Det känns som om jag måste ringa henne för att få en bekräftan, kan jag göra si eller kan jag göra såhär, vilket gör att jag har svårare att klara mig själv idag. Det har blivit någon konstig relation mellan mig och min mamma.

Linnea Jag har påverkats faktiskt väldigt mycket på grund av alkoholmissbruket. Man får en massa beteenden och dras till olika människor så det har jag gjort. Man får beteenden som är dåliga för en själv när man har missbruk hemma. Jag försökte vara alla till lags och glömde bort mig själv. Jag har två riktigt jäkliga förhållanden i ryggen, har jag. Där jag har gått in med all kraft för att försöka laga de här killarna och förhållandet så det har verkligen dragit ner mig. En första killen var uppvuxen i en familj med missbruk. Fruktansvärt. Jag blev hans räddande ängel och jag fastnade i ett medberoende. Vi blev beroende av varandra. Efter så sprang jag på en ny kille rätt så snabbt. Han hade det också tufft. Mamman var också skåpdrickare och själv tyckte han om att dricka. När det tog slut var jag väldigt nere på botten men som tur är har jag kommit upp igen och blivit starkare. Jag har tagit mig igenom det och lärt mig.

Jag ser i mig själv när jag är på väg in i de här beteendena och stoppar. Frågar mig själv vad jag håller på med. Jag ser lätt på andra nu, där är ett vuxet barn. Har säkert problem. Det ser man så tydligt när man har börjat jobba med sig själv.

Stina jag har ett annat förhållande till alkohol om man jämför med min man som aldrig har haft något missbruk i familjen. Jag tänker på ett helt annat sätt. För honom är det helt naturligt att ta en öl. Det är inget konstigt för honom och det är det ju inte heller men jag kan tänka på det. Innan hade jag väldiga problem med lukten och det har jag fortfarande. Det tog många år innan jag släppte det, att även om barnen är där så kan jag ta ett glas vin utan att de mår dåligt utav det. Det tog lång tid att kunna dricka på ett normalt sätt inför barnen. Just bara för att man själv har minnen av det. Att man satt och festade, att det dracks mycket och man blev rädd för de höga rösterna.

My Jag känner att jag är ett typiskt vuxet barn. Kommer i skymundan. Känner mig bortglömd. Har det gått tre helger och knappt någon har hört av sig så känner man ”vad fan är det för fel på mig”? Känner, ”för helvete, är jag så hemsk”? Så känner jag då. Kan vara en tillfällig svacka men har man inte fått den uppmärksamheten som ett barn ska ha blir det att man kan känna sig lättare utanför. I skymundan, bortglömd, sviken och är det något som är fel på mig och den biten då. Jag känner mig liksom inte på något sätt hemma någonstans. Någon tillhörighet i någon grupp eller såhär i och med att jag inte har några barndomsvänner om man säger så. Mer som det har dragit med sig är till exempel att jag inte kunnat ha en bra skolgång så jag kunnat få bra betyg så jag hade kunnat vidareutbilda mig så jag hade kunnat ha utbildning och arbete. Jag har inte haft ro i själen helt enkelt och kunnat koncentrera mig på någonting. Så jag hade kunnat ha den utbildning som jag kanske skulle ha chans till om jag hade haft lite lugnare omkring mig. Det är med nöd och näppe jag klarar mig. Har huvudet precis över vattenytan emellanåt. Ibland kommer man lite längre upp. Man blir en bättre simmare till slut helt enkelt kan man väl säga.

Gabriella Ja jag har absolut påverkats av min uppväxt. Det har jag inte sett innan och det är det värsta, att jag inte sett mitt eget beteende. Det var nog egentligen en lärare på skolan som fick mig att reagera för två år sedan. Jag satt i en grupp och berättade om mitt liv och skakade i hela kroppen. Sen säger jag, ”det där har jag kommit över och lagt bakom mig”. Hon spände ögonen i mig och frågade, ”har du verkligen det, menar du det”? Jag blev provocerad av hennes fråga men svarade att det hade jag absolut.

Tog nog ett år innan hennes ord smälte in och jag fattade att jag inte är ens i närheten. Nu så ser jag att jag i förhållanden har gett upp mig själv och desto värre förhållandet har blivit desto mer har jag försökt behålla människan i mitt liv. Det har varit svartsjuka, ingen tillit och har det varit normalt så har jag ordnat kaos. Inte normalt men för mig har det varit det. Jag har aldrig bott ensam egentligen. När jag haft pojkvänner har jag så att säga adopterat deras familjer och ofta tyckt det varit värre att förlora dem än pojkvännen. Ett problem jag har också är att när det är tuffa tider, då flyr jag. Flyttar helst iväg för när jag blivit sårad blir jag så sårad att det är svårt att se människan. Det har varit svart eller vitt. Allt eller inget. Det är skittufft att komma till insikt och det gör ont såklart men det är nu jag kan förändra mitt liv. Ingen annan kan det.

Sanna Svårigheter hos mig har jag märkt, att jag har svårt för alltså kärleksrelation, som man och kvinna och så. Men i en kompisrelation har jag väldigt lätt för att visa att jag tycker om någon, men ”man”, det har jag svårt för. Det är också det här att jag inte litar på dem riktigt. Tycker inte att jag behöver kärlek heller för jag klarar mig själv ensam hela tiden och det är ingen nytta med det för jag har sett så mycket dåligt. Pappa som har slagit mamma och människor runt omkring mig som har behandlat en. Därför tycker jag inte det är nödvändigt med kärlek Det ger ingenting. Vissa grejer som sitter kvar än idag är att jag vill ha bekräftelse, att man duger som man är. Jag har varit i miljö med alkohol nästan hela mitt liv har jag kommit på men nu dricker jag nästan aldrig. Man är van vid en miljö och så tror man inte att man kan få vänner i en annan miljö. Jag kan ha svårt att byta bostad. Van vid en miljö och vill inte byta. Det kan vara lite svårt. Känner mig trygg i att alkoholen inte ska få förstöra mitt liv. Att den är ett avslutat kapitel. När jag ser andra som har ett beroende kan jag bli nästan äcklad, att de förstör sig själva och omgivningen.

Kristina För ett år sen hade jag sagt stort problem hela jag. Jag har fortfarande problem med att uttrycka känslor för mina nära, för dem som är nära. Jag har problem med min mamma, med relationen. Önskar inget hellre än att ha en mamma att krypa upp i knäet på och bli tröstad och kramad, alltså så. Jag vet inte hur man gör. Hon vill och har försökt nu men jag kan inte se den bilden framför mig. Kan absolut inte se den bilden framför mig, den finns inte. Jag vet inte, har ingen aning. Det kan vara så, att jag inte vet var jag hamnar och så, i det tomma intet. Jag kan bli avundsjuk på människor som går med sina mammor på stan, har roligt och gör saker. Vi gör saker men inte på det sättet. Jag har kompisar som har sina mammor på riktigt. Då kan jag bli avundsjuk. Den som för liv här i huset är jag. Det är jag som ur barnens synvinkel ställt till allt, varit jävel och haft ett jävla humör och riktigt elak och hemsk. Barnen har fått ta mycket skit för att jag har mått så dåligt och känt sådan frustration. Försökte få min dotter på anhörigvecka men hon ville inte. Det tog drygt 40 år för mig, hoppas det inte gör det för henne. Auktoritetsmänniskor har jag fortfarande svårt för, jag blir rädd och backar. Jag blir jätteliten och 5 år igen. Jag förminskar mig själv och det är så märkligt att de här människorna har förmåga att utnyttja det också. Min sorg är att jag har låtit mina barn växa upp i en dysfunktionell familj.

Elise Jag har ett litet dilemma, alltså en kvarleva sedan förr, som liten var jag så van att anpassa mig hela tiden efter det som hände. Jag har då tendenserna än idag. Jag kan, jag kan lätt ta på mig det som händer runt omkring mig, att det är mitt fel. Att det är jag som inte räcker till. Jag kan lätt känna när kraven blir för höga, att jag inte kan stoppa i tid och då kan jag känna den känslan som jag kände när jag var liten. Det är något som jag är medveten om och som jag jobbar med jättemycket.

Sylvia Tidigare sökte jag mig till dåliga män som hade alkoholproblem. Det har tagit många herrans år att bygga upp en grundtrygghet fast oavsett, även om man är vuxen nu och trivs bra med livet och sådant så avsaknaden efter en hel, trygg familj kommer alltid att finnas där. Jag blir gråtfärdig bara jag tänker på det nu.

10.3 Det informella och formella nätverket idag

Gemensamt för informanterna är att de alla har ett fungerande nätverk men några inte så stort nätverk. En informant berättar att hon har svårt att skapa nya kontakter och veta hur hon ska bete sig, en dålig social kompetens enligt henne. Hon drar sig till människor med samma bakgrund som hon själv. Ett liknande beteende har en annan informant som också har svårt för stora grupper människor och helst är i hemmamiljön. Motsatt beteende finns hos en informant som uppvisar beteenden som avvaktande i nya miljöer man kan också vara så euforisk att hon försöker få all uppmärksamhet. Det finns informanter som säger att idag litar de på människor och även då professionella. En informant säger att hon inte känner sig så annorlunda längre¹. Vår tolkning är att det kan bero på att hon vågat ta risken att öppna sig för nya människor. Några har idag mycket bra erfarenhet av det professionella nätverket och vågar söka och ta emot den hjälpen som erbjuds. Ett par andra informanter litar inte alls på det professionella, varav den ena är rädd att bli bemött som en dålig förälder och den andra informanten känner att man inte blir lyssnad på². Det vi uppfattar är att man som vuxet barn till missbrukare får hjälp men måste söka hjälpen själv, då finns den.

Man måste investera i det sociala nätverket. Om vi inte anstränger oss för att göra det kan terapeutiskt arbete öka familjens beroende av den professionella vårdapparaten. Medan vi via kontaktförhållandet försöker stärka deras självkänsla, kan vi riskera att bryta ner den genom att öka deras beroende av vårdapparaten och därmed underminera det arbete som ska utföras³.

Mia Mitt nätverk är väl sådär. Umgås med min sambo och hans vänner mest. Sedan är det hästtjejer och jag umgås med de i stallet. Jag ber om hjälp om jag behöver och jag anpassar mig bra till olika situationer. Jag har alltid varit omtyckt av arbetskompisar och av folk i stallet. Jag är väldigt hjälpsam och lojal mot andra.

¹ Janet G Woititz, – Vuxna barn till alkoholister. s 122

² a.a. s 318

³ Kari Killén, Svikna barn, s 369

Tina Som sagt, det är jag som själv kan förändra mitt eget och mina beteenden, för att få en så bra relation som möjligt med mina föräldrar. Alltså, jag kan inte ta tillbaka det som har varit, så är det ju. Jag måste börja skapa det här, nu och framåt. Relationen med mamma har blivit mycket bättre. Från att inte ha kunnat prata med varandra så gör vi det och då om djupa problem. Hon försöker och jag försöker. Vi talar om att vi älskar och bryr oss om varandra. Vi måste klippa navelsträngen men det har blivit bättre helt enkelt. Pappa, den relationen får bli bättre med tiden. När båda två är redo. Han har ju så mycket eget arbete med sig själv, att behålla sin nykterhet, så jag tänker inte störa honom med det. Pappa fick en stoke för 3.5 år sedan. Efter stroke kom han in på sjukhus. Då såg vi alla till, alla syskon och barn att nu har du ju ett val. Antingen går det åt helsike för dig, för det insåg vi alla. Detta var det bästa sättet för han var tvungen att ligga 3-4 veckor på sjukhus och inte kunna dricka. Då sa vi bara till honom att "du ska inte komma hem mer" utan åker direkt från sjukhuset på behandlingshem, och så blev det. Han är nykter idag. Alkoholen är borta men beteendet är kvar och jag känner att vi aldrig kommer få det bandet. Men i samband med att pappa fick åka på behandlingshem blev jag själv inbjuden att åka dit, som vuxet barn. Pappa fick tre biljetter att dela ut till familjemedlemmar. Vilka fick han själv välja ut. Det kallades anhörigvecka. Där var jag en vecka och blev medveten och fick upp ögonen. Hela min uppväxt har präglat mig mer än jag trodde. Jag hade ingen aning om det innan. Jag har gått hela tonåren och inte vetat vem jag är. Aldrig innan kunnat sätta ord på mina känslor och varför jag har gjort som jag har gjort. Samtidigt som det var riktigt jobbigt och gjorde ont att bli medveten så var det en stor lättnad för mig. Sedan dess har jag insett att jag måste jobba med mig själv. Detta ledde till att jag därifrån fick mer hjälp. Det är så bra att de har sådant här för anhöriga.

Linnea Tidigare så anpassade jag mig inte alls utan bara fanns. Nu känner jag in lite och anpassar, tar mer plats nu. Pratar mer, tar kontakt med nya människor och pratar. Det gjorde jag inte förr. Det var läskigt. Det är det fortfarande läskigt, men spännande. Mitt nätverk är bra. Relationen med andra vuxna är god och relationen till min chef är jättebra. Söka stöd och hjälp om jag behöver gör jag idag. Jag vet nu att jag inte klarar mig själv. Ensam är inte stark. Jag har insett att jag inte kan reda ut detta själv. Jag har tagit steget att lita på människor jag aldrig sett innan, öppnat mig för människor som jag bara vet förnamnet på. Jag har öppnat min dörr och rivit min mur och tagit av mig maskerna. Jag har alltid haft en mask att allting är bra. Sagt att allt är bra när det inte är det. Lett och skrattat och försökt se glad ut när det inte har varit bra.

Stina Jag tycker jag har ett rätt så bra nätverk för jag har ju min man då, hans släkt som jag kanske inte umgås så mycket med men de finns där ändå. Sen har jag ju mina fosterföräldrar och min fostersyster och vi är som systrar. Jag pratar med min mormor i alla fall en gång i veckan och jag har någon kompis där jag kom ifrån som jag fortfarande har kontakt med. Jag har svårt för när det kommer mycket folk och stora grupper. När det är mycket folk blir jag vissa gånger tillbakadragen i bakgrunden och läser av människor. Det gör jag nästan hela tiden. Alltså läser av människor. Andra gånger har jag taggarna utåt direkt. Jag är en hemma människa och gillar inte nya situationer. Min mans åsikt att ”det är ingen ide att gå och gräma sig och må dåligt om sådant som har varit” har hjälpt mig lite, att gå framåt och inte fastna i det gamla.

My Vissa människor funkar man inte ihop med av olika anledningar. Men jag funkar med andra människor rätt så bra. Hjälpt får jag från olika ställen. Men det är bara att man verkligen måste visa framfötterna och orka någonstans hela tiden och ibland orkar man ju inte. Då blir det en liten paus och så fortsätter man igen. I vuxen ålder har jag fått hjälp i alla fall. Av professionella har jag hjälp av min kurator. Min psykiatriker har jag också haft hjälp utav men det är avslutat nu. Det är tråkigt. Till olika situationer anpassar jag mig och är lite av en kameleont, passar lite överallt. Det är en överlevnadsgrej det också. Är det en ny miljö kan jag vara helt avvaktande i början för att kolla vad jag har hamnat i och inte hoppa in i något som jag inte har en aning om. Det gör jag medvetet istället för att bli uppslukad av att det känns bra och bara köra på. Inte helt lätt. Ibland så uppfattar jag att jag får tona ner mig själv. Jag blir så euforisk och exalterad och ibland frustrerad liksom. Försöker då stanna upp, lyssna in mer. Jag ska inte alltid vara jordens medelpunkt. Jag vill att andra också ska vara kunna vara jordens medelpunkt och jag ska kunna känna delaktighet i det. Att jag inte är det här utanför.

Gabriella Mitt privata nätverk är några få vänner som jag litar på och sen umgås jag med vänner när jag är barnledig och kan gå ut. Jag är ganska isolerad då jag är ensam mamma och pappan till min pojke mestadels njuter av känslan att ha i sin hand att säga nej när jag vill ut och träffa vänner och vara barn ledig. Jag har lätt att stänga av vänner om jag upptäcker de inte är ärliga. Var det kommer ifrån vet jag inte men jag verkligen avskyr när folk ljuger för mig. Jag har nog svårt att ta hjälp och rädd att inte vara bra nog om jag skulle be om hjälp för att till exempel bli avlastad som förälder. Jag har svårt att be om hjälp i mycket och när jag får hjälp blir jag förvånad men och för det mesta tacksam. Men även där kan jag känna att om jag får hjälp, att jag då inte varit tillräckligt bra som inte gjort det själv.

Att vara singelmamma är inte alltid enkelt. Man kan känna sig lite utanför som ensam mamma och de flesta jag känner har inte barn i min sons ålder men skulle inte vilja byta ut mina vänner mot andra.

Sanna Min relation till andra vuxna tycker jag är bra. Och så försöker jag inte döma de som dricker. Det har jag ju faktiskt inte med att göra. Det finns en orsak till allting. Det är deras val och jag kan inte säga till dem vad de ska göra. Professionella litar jag inte på. Absolut inte. Helst kontrollerar jag flera gånger via nätet eller någonting att det är sant det de säger. Det är sjukvården om man säger så, att de ska tro på som man har det. Men det gäller överlag alla myndigheter. Jag är öppen och så men de som har med makt att göra är jag misstänksam mot. Jag ber helst inte om hjälp när jag behöver. För då tror folk att jag inte kan någonting. Jag vill kunna själv, fast jag har blivit bättre på det. Anledningen till att jag är där jag är idag är att jag inte tappar kontrollen Det är superviktigt.

Kristina Nu, sedan jag började på ACOA och anhörigmöten så har jag kanske börjat förstå hur en vuxenrelation kan se ut. Liksom ”normala” relationer om jag kan uttrycka det så. Jag är väl fortfarande rädd för saker jag inte känner igen när det gäller sådant. Om jag kommer på fest och en massa nytt folk, då känner jag mig väldigt vilsen. Jag vet inte hur jag ska göra och hur jag ska bete mig. Vad ska jag säga och hur ska jag ta kontakt. Jag har väldigt dålig social kompetens. Alltså med fester, hamna på ett typiskt mingelparty, det skulle vara det värsta som kunde hända i mitt liv. Framförallt kostymnissar, har aldrig utsatt mig för sådant. Alltså jag har alltid dragit mig till personer som har liknande bakgrund, som är lika störda som jag. Oftast haft problem med att förstå andra som har normala känsloliv. Tyckt de varit dumma i huvudet för att jag inte har förstått dem. Jag har stått på egna ben, väldigt tidigt. Har klarat mig själv. Genom jobb har jag överlevt. Jag har alltid klarat mig, men ändå inte känslomässigt. Måste ha någon. Är så jävla rädd och övergiven. Det är så trist.

Elise Idag ber jag om hjälp om jag behöver. Det har varit svårt att komma dithän. Tidigare skulle jag aldrig göra det. Kändes främmande att be om hjälp, att det skulle vara en svaghet eller att man skulle bli nekad, som att blotta sig. Jag litar jättemycket på andra människor nu, även till professionella. Min relation till andra vuxna är bra. Jag känner mig inte så annorlunda längre. Jag kan komma in i perioder när jag känner mig i ett utanförskap. Att jag inte är som alla andra men det kommer inte på så ofta längre utan nu kan jag prata. Nu kan jag inte bara prata med utvalda vuxna som jag tycker är likadana som jag utan jag kan prata med alla vuxna och våga var lite spontan och ja, bara vara.

Konstigt nog så har jag sedan jag var tonåring, ett bra självförtroende. Det jag upplever nu, det är att jag kanske är lite så den ena dagen, lite sådär den andra dagen och på topp den tredje dagen. Jag får liksom kämpa för det hela tiden.

Sylvia Mitt nätverk är bra tycker jag. Bra vänner och man har bekanta och man har, ja ett boende som jag tror jag trivs med. Relationen är bra med andra vuxna men det finns en del människor som jag försöker att inte umgås för mycket med. Som är så negativa, som suger så mycket energi. Där försöker jag bromsa lite. Man måste göra det ibland. Eftersom jag är sjukpensionär är det länge sedan jag hade kontakt med arbetskamrater och sådant men det är bra ändå. Min särbo kommer ner om helgerna när han kan och så har jag mina vänner.

11 Det stöd ett barn med alkoholmissbrukande förälder bör ha

Totala antalet informanter är samstämmiga i åsikten att barnen i missbruksfamiljer måste bli sedda och hörda. Större antalet informanter menar att det behövs ny och utvecklad kunskap hos förskola/skola och andra vuxna. Att personal i tidigt skede, där man misstänker att barn far illa litar på sin intuition att något är fel samt agerar¹. Detta för att barnen inte ska hinna ta för mycket skada och blockera sig. Flera anser det är bättre att anmäla på falska grunder än att avstå. Några tar upp vikten av att barnen får träffa andra barn i samma situation för att inte känna ett utanförskap i tron att de är de enda som erfar detta samt får känna att de har rätt till sina känslor och är värdefulla. En av de informanter som vi har fått uppfattningen om att ha känt sig oerhört osynlig påtalar att det är väldigt få fall som vill ha hjälp ur föräldraperspektiv. Där familjen inte vill ha insyn måste man trots det ha resurser till att fånga upp barnen². En informant tar upp vikten av att även allmänheten vågar reagera. Till exempel att närmaste omgivningen reagerar när barn är ute sent om kvällarna när de egentligen borde vara inne, när man hör/ser familjebråk där barn är inblandade. Flera av informanterna säger att det vid aktivt missbruk kan vara brukligt att låta barnen bo utanför hemmet i till exempel stödfamilj alternativt familjehemsplacering. De anser att när det inte är positivt för barnet utan bara skapar skada så bör inte barnet bo hemma. De anser att barnen inte ska bo hemma under tiden föräldern har problem med sin sjukdom, trots när föräldern har slutat dricka kan beteendet finnas kvar som föräldern behöver koncentrera sig på³. En informant påtalar att barnen behöver bo i en trygg familj för att utvecklas till en trygg och stabil vuxen människa och att umgänge med den missbrukande föräldern alltid ska vara på barnets villkor⁴.

---

¹ Ingrid Claezon, Mot alla odds, 140

² Kari Killén, Svikna Barn, s 275

³ Ingrid Claezon, Mot alla odds, s 140

⁴ a.a. s 168

"The situation with formal or professional help was that many children Cold not name even one person or place which they Cold go to, to get Help and advice about problems in their family, or where they could talk to someone. In this research, the 58 procent of the young people who said that they did know atleast one person or place could mention very few - usually groups for children of alcoholics. Sometimes a school counsellor or a doctor. Some mentioned that they knew of a telephone helpline, but that they had not used it. Very few, from only one or two countries, mentioned any specialist professional services for the children of problem drinkers. The young people also told us about the types of help they would have liked to help them cope. Many said that they would have liked to have spoken to someone from outside of the family. Many wanted practical help, especially at school and in knowing how best to deal with their drunken parent when they were responsible for their parents¹."

Mia Jag vet inte hur man ska hjälpa barn där någon dricker. Jag vet inget som hade kunnat hjälpa mig.

Tina Alltså, de måste ta tag i det. Jag vet inte hur det funkar idag heller. Man måste gå in och göra någonting tidigt. Som sagt, om de vet om det. . Hur många skolor, myndigheter, anhöriga vet om att problem uppstår i familjen, eller att det är problem i familjen. Med tanke på, att jag tror inte bara det är problem i min familj, detta med ”detta visar du inte utåt, detta ska du inte säga till någon”. Man skäms så jävla mycket. Man vill inte veta av det själv men de måste reagera!

Linnea Det ska finnas en vuxen där, en mamma eller en pappa. När inte föräldern klarar av det, kompis, kompisars föräldrar, skolsköterska. Det ska finnas någon där när ens föräldrar inte kan. Kanske träffa andra barn, finns ju stödgrupper. Behöver träffa andra barn för att inte känna sig som ensamast i världen som har en förälder som missbrukar. Om föräldern är i ett aktivt missbruk så är det inte bra men kan ändå hjälpa barnet att se saker med andra ögon. De barnen ska veta att de är värdefulla. Att de liksom ska få möjligheter att trilla ner från tapeten. Till exempel i vändpunkten där varje barn är unikt. Det är jätteviktigt. Tapetblommorna är tapetblommor överallt. Viktigt att man ser dem på förskola och på skolan. Man ser dem för de är för sig själva. Viktigt att få med dem. Nästan tvinga in dem i att börja leka med andra.

---

¹ Richard Velleman/Lorna Templeton/Danielle Reuber/Michael Klein/Diana Moesgen, Domestic Abuse Experienced by Young People living in families with Alcohol Problems: Results from a cross-European Study, s 401

Stina Jag tycker man ska agera mer. Det finns en tendens att blunda. Man vågar inte. Man tycker det är något som inte stämmer, men det är kanske bara jag som tycker det. Viktigt att man tar den känslan på allvar och gör något. Det är bättre att göra en anmälan där man kommer fram till att det är på falska grunder än att strunta i att göra en anmälan där det verkligen är någonting. När jag var 15 år kom en av ledarna i kyrkan och berättade att när jag hade varit fyra år satt jag i en hörna för mig själv och jag ville inte ha någon kontakt. Hon sade ”Om jag ändå hade vetat, om jag bara hade förstått och hade tytt dina signaler att det var något som var fel”. Hon mådde jättedåligt att hon inte hade gjort någonting när jag var fyra år. Idag när man placerar barn, har man målet att jobba för att barnen ska hem eller hålla kontakten. Det är bra till en viss gräns. Så länge det är bra för barnen. Men så länge det inte ger en positiv utveckling för barnet utan bara skapar skada, så tycker jag inte man ska göra det. Alltså föräldrar har enorm betydelse för sina barn, men det är inte alltid den betydelsen är bra. Det är faktiskt så, att i vissa fall kan det vara så att barnen mår bättre av att inte ha någon kontakt med sina föräldrar om det är en destruktiv kontakt. Man ska inte tvinga fram en kontakt. Nu i efterhand kan man se det så.

My Ett barn ska framförallt ha ett tryggt hem. Trygga vuxna att ha att göra med hur det än ter sig tills föräldern är trygg. Om man så ska flytta därifrån. Det är inte alltid det bästa att bo med sina föräldrar. Klart man som liten vill vara nära sin mamma eller pappa men det behöver inte alltid vara det bästa. Absolut inte. En trygghet, där man bor tryggt och med trygga vuxna så man hamnar på rätt köl i livet. Så att man inte liksom glider ifrån samhället så det blir ett större glapp som vuxen att ta tag i. Det blir också en belastning för samhället. Psyket, mediciner, socialen och eventuellt fängelse för de som går kriminella banan.

Ett tryggt hem med trygga vuxna så fort det bara går. Givetvis försök att ha någon kontakt med den vuxna när det är på barnens villkor, inte den vuxnas villkor. Barnens villkor i kontroll med de här vuxna trygga. Det ska vara något tryggt att falla tillbaks på. Då blir man en tryggare människa. En trygg back up. Har man inga trygga föräldrar så ska man ha andra trygga vuxna. Den missbrukande föräldern ska koncentrera sig på sitt problem. Under aktivt missbruk kan de ha telefonkontakt någon gång när barnen känner att det kan vara ok.

Gabriella Jag anser det behövs mycket bättre kunskap om redan på förskolan. Redan där ska personalen vara duktig att upptäcka att problem kan finnas i familjen. Sen måste de även våga anmäla. Det är mjuka människor som jobbar på förskolan men det ska vara krav att vid misstanke om missförhållanden så anmäler man annars får man sätta in åtgärder mot personalen. Det är för barnens skull och är det inget så har inte föräldrarna heller något att dölja. Det ska vara personal hela uppväxttiden som arbetar för barnens bästa. Det finns ju till och med lärare som mobbar elever. De borde direkt tas ur tjänst. Eleverna behöver känna trygghet i skolan för det kan vara bara där de känner trygghet. Barnen ska sen inte bo hos sina föräldrar under tiden de har problem. Då träffas under övervakning så att barnen känner sig trygga. Inget barn ska behöva bo hos någon med aktivt missbruk eller missbruksbeteende. Barnen ska också få hjälp genom att träffa andra barn i samma sits.

Sanna Jag tycker skolan ska möta föräldrarna mer, att de öppet visar att de är oroliga för barnen. Att de ser att det är något som inte stämmer. Att de ser/hör kanske då att det är alkohol. Eller att de har möten på skolan, att inte skolan är rädda för föräldrarna som har problem. Jag vill att barnen ska synas och att deras röst blir hörd. Att de inte försvinner, att de betyder någonting De har rätt att få en trygg barndom och kärlek. Om inte föräldrarna orkar ta tag i det här med alkoholen eller orkar engagera sig, att man då kan få en annan familj dit man kan åka iväg. Få göra någonting, om barnen inte har några intressen. För att komma igång med någonting, till exempel en stödfamilj.

Kristina Självklart att på något vis gå in i familjen. Väldigt få fall som vill ha hjälp ur föräldraperspektiv. På något sätt måste det vara vuxna som ser barnen. Barnen måste få synas och få utrymme, att de är. Kan bara tänka mig, att barnen är så små att de inte hunnit blockera sig. Både dagispersonal och skolpersonal måste få lite mer kunskap om förståelse så de ser både de tysta, de duktiga och de utåtagerande barnen. Sen kanske de inte kan agera med förståelse men för att skicka vidare. Då krävs det resurser. Det måste finnas anställda som ser, det hade varit guld värt. Personal som inte har en lärarroll eller en kurator roll. Som istället är mer som en medmänniska som har erfarenhet.

Elise Jag tycker definitivt att de ska ha insatser utifrån. Att de får ett vuxenstöd. Att de får en vuxen att lita på och sen om det är inom socialtjänsten eller om det är en granne eller vad det är spelar ingen roll. Men att de får bekräftat att det de känner är rätt. Att de har rätt till sina känslor, att man kan förstå dem att de är rädda i olika situationer. Få hjälp med att hantera sin situation över huvudtaget. Att inte blir svikna av de vuxna.

Sylvia Jag skulle nog tycka det bästa hade varit att verkligen kolla vad som är fel i familjen och visa barnen att det finns andra i samma sits. Bor man i en hyreskoncern där man har lite tätare kontakt bör grannar reagera om de hör mycket bråk och skrik, där barnen är ute sent om kvällarna när de egentligen borde vara inne. Omgivningen ska våga reagera. Absolut. Folk vågar inte lägga sig i för då kanske man skrämmer bort de barn som behöver hjälp. Barn skyddar ju sina föräldrar till varje jäkla pris. Det finns barn som blir slagna gula och blå men det är ändå deras mamma och pappa. Det beror ju på hur illa barnet har det och på vilket sätt. Blir de misshandlade eller något sånt så nej, vara med föräldern är kanske inte någon höjdare men vid andra sociala problem ska man inte tvärt dela på barn från föräldern. Det tror jag inte är bra för barnen utan istället då att man arbetar med familjen.

12 Uppdelning av arbetet

Vid inledning av uppsatsarbetet beslutade vi båda att dela upp arbetet genom att ta lika många informanter vardera och därmed bearbeta intervjumaterialet som utskrivning av ljudinspelning, tolkning. Analys delen gjordes dock tillsammans, för att få flera olika dimensioner av intervjumaterialet. Resterande arbete har vi delvis delat upp och andra delar gjort tillsammans. Vi har båda engagerat oss fullt ut i arbetet, stöttat varandra när det har varit tungt.

13 Diskussion

I denna undersökning hade vi som syfte att få en förståelse och ökad kunskap om hur kvinnor påverkas av att växa upp i en familj där förälder/föräldrar är alkoholmissbrukare. Vi ville undersöka hur en uppväxt påverkas av alkoholmissbruket upp i vuxen ålder. Intervjuerna av dessa kvinnor har givit en retrospektiv reflektion av hur det är att växa upp med alkohol i familjen och hur de blivit påverkad i sin livssituation idag som vuxen. Undersökningen visar svårhanterbara uppväxtförhållanden och informanternas berättelser ger en antydning hur problematiskt det är att växa upp med alkohol i familjen.

Informanternas berättelser har visat många likheter i hur förälder/föräldrarnas alkoholmissbruk påverkat familjebilden och hur familjerollerna har anpassat sig efter konsekvenserna av missbruket men också vissa skillnader. Där social status och goda ekonomiska förhållanden varit gynnsamma, har också barnet kunna hantera sin vardag bättre. Genom bättre ekonomiska förhållanden, som semesterar, dyra fritidsintressen och dylikt var föräldrarna något mer lyhörda till att möta barnets behov av strukturer och organisering i familjen. När familjen har haft det svårt ekonomiskt visade det sig att den medberoende visade större aggressivitet när den alkoholberoende drack. Vid en ökad stress över en redan ansträngd ekonomi tror vi sådana effekter kan uppstå, att barnen blir måltavlor för känslan av hjälplöshet. Överlag visar undersökningen svårigheter att få någon form av hjälp både när det gäller det sociala nätverket och från myndigheter. Trots signaler om att informanterna hade problem i sin hemmiljö, tog inte omgivningen initiativ till kontakt med myndigheter eller kontakt med familjen. Vi hade hoppats se en förbättring genom tiden i vår undersökning då de äldsta informanterna var många år äldre än de yngsta men flera av dem säger själva att hjälp finns men att man själv måste söka den och inte alla vet hur man gör och även om de vet så finns hinder för att söka den som vi kommer att ta upp nedan.

Forskning visar ett stort behov av stöd och vägledning för barn som lever i familj med alkoholmissbruk, för att synliggöra barnen i tidigt skede, som i förskola, skola, sjukvården. Det är viktigt att de professionella vet hur de ska uppmärksamma barn som har svåra

uppväxtförhållanden, eftersom det ofta är ett dolt problem som inte ska synas utåt. Barnet har stor lojalitet gentemot familjen och vågar ofta inte tala med utomstående.

Andra barn har lärt sig att inte lita på vuxna och på rätten till sina känslor och har stängt av sig mot omgivningen av den anledningen. Vi har fått berättat för oss av flera informanter att när de kommit upp i den ålder att de själva börjat förstå att något var fel i familjen så var det redan så sent att de inte skulle gå att nå för utomstående. Därmed ser man både att det är svårt att upptäcka signalerna hos dessa barn samt att nå fram till dem. Om ny kunskap införs hos barnavårdscentraler, förskolepersonal etc, samt tid till att disponera för att kunna hjälpa, kan dessa barn fångas upp i ett tidigare skede. Innan de själva stängt av inför omgivningen. Fångar man upp dessa barn i ett tidigt skede kan man också på längre sikt enligt litteraturen fånga upp föräldrarna. Vid en bättre kunskapsnivå minskar risken även för felbedömningar.

Med det menar vi att det inte behöver innebära att ett barn lever i en dysfunktionell familj där man ser att familjen inte har en god ekonomi, likadant gäller barn som är antingen utåtagerande eller väldigt tillbakadragna. Det kan föreligga annan problematik och med förhöjd kunskap kan alla barn bli sedda, få rätt hjälp och stöd.

Det sociala nätverket och framförallt mor och farföräldrar har en betydande roll under barndomen. Vi anser att man därför bör använda sig av detta nätverk i större utsträckning, på så vis att där barnen eventuellt behöver få stöd av annan familj, att man då tittar vilka trygga människor som finns inom och nära familjen. Där barnen har sina rötter och inte behöver känna sig vilsna och rotlösa. Vikten av trygghet framkommer i all litteratur vi läst. De barn som växer upp utan någon trygghet och en stabil vuxen har visat sig ha svårare att klara påfrestningarna under uppväxten. Våra informanter har klarat sig relativt bra. Några bättre än andra. Vissa har fått kämpa med sig själva och andra gör det fortfarande. Nästan alla har haft många sviter att kämpa med från barndomen och tar idag hjälp av andra vuxna barn till alkoholberoende. Vi hade gärna velat veta hur deras liv hade sett ut om de hade fått hjälp som barn.

I prospektiv forskning bör samhället finna fram lösningar för att synliggöra barnen i missbrukarfamiljer. Vi bör förändra vår syn och lyfta bort skuld och skamkänslor från dessa familjer så att de upphör att vara osynliga. Familjemissbruket är inte en liten gruppens problem utan hela samhället bär ansvaret och skulden.

End

14 Referenslista

Vetenskapliga artiklar

- Andrea M. Hussong, Daniel J. Bauer, and Wenjing Huang University of North Carolina at chapel Hill – Characterizing the Life Stressors of Children of Alcoholic Parents, *Journal of Family Psychology* 2008, Vol. 22. No.6. 819-832
- Claire Fraser/Annie McIntyre & Martin Manby – Exploring the Impact of Parental Drug/Alcohol Problems on Children and Parents in a Midlands county in 2005/06
- Denise Beesley & Cal D. Stoltenberg, -Control, Attachment Style, and Relationship satisfaction Among Adult Children of Alcoholics, volume24/number4/October /Pages 281-298 (2002)
- Genie Burnet/ Rebecca A Jones/ Nancy G Bliwise/ Lisa Thomson Ross – Family Unpredictability Alcoholism and the Development of parentification
- J.Orford, A review of work carried out in English Speaking countries, *Alcohol and alcoholism* Vol 19 no2 (1984) 109-122
- Linda Veronie & David B. Fruehstorfer – Gender, Birth Order and Family Role Identifiacation among Adult Children of Alcoholics, *Current Psychology* 2001, Vol 20, no1.
- Marina Barnard - Forbidden questions: drug-dependent parents and the welfare of their children, *Addiction* (1999) 94(8), 1109-1111
- Rina D Eiden, Craig Colder, Ellen P. Edwards, and Kenneth E. Leonard – A longitudinal Study of Social Competence Among Children of Alcoholic and Nonalcoholic parents, *Psychology of Addictive Behaviors* 2009. Vol 23. No.1 36-46
- Richard Welleman/ Lorna Templeton/ Danielle Reuber/ Michael Klein & Diana Moesgen – Domestic Abuse Experienced by Young People living in Families with Alcohol Problems: Results from a Cross-European Study. *Child abuse Review* Vol.17:387-409 (2008)
- Sripriya Rangarajan – Epidemiology and Prevention, Miediators and Moderators of Parental Alcoholism Effects on Offspring Self.Esteem, *Alcohol &Alcoholism* Vol.43, No4, pp.481-491,2008

Rapporter

- Alkoholkommiten – De glömda barnen, september 2007
- Barnombudsmannen rapporterar – Upp till 18, BR 2007:04
- Brönnert Lena & Wik Stefan – Revisionsrapport, Granskning av insatser för barn till missbrukare, 2009
- Hanson Bertil S – Erfarenheter av befolkningsinriktat alkoholförebyggande arbete, *Forskning & Fakta, Kunskapsöversikter om alkohol och narkotika*, nr 12
- Lunden Karin - Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn, 2006
- Statens folkhälsoinstitut – Barn i familjer med alkohol och narkotikaproblem, omfattning och analys, 2008

Litteratur

- Arnell Ami & Ekbohm Inger – När mamma eller pappa dricker (1996)
- Alkoholpolitiska Kommissionen – Barn Föräldrar Alkohol (1994)
- Alkoholpolitiska Kommissionen – Att förebygga alkohol problem (1994)
- Black Claudia – Det ska aldrig få hända mig (1993)
- Brändefors J-O / Lundberg U / Oscarsson V – Normalt eller onormalt (1990)
- Claezon Ingrid – Mot alla odds (1996)
- Edwards Griffith – Alkohol politik för bättre folkhälsa (1996)
- Eysenck Michael – Psykologi Ett integrerat perspektiv (2000)
- Furman Ben – Det är aldrig försent att få en lycklig barndom (1997)
- Hansen Frid A. – Barn i familjer med missbruksproblem (1995)
- Hartman Jan – Vetenskapligt tänkande, (1998)
- Havnesköld Leif & Risholm Mothander Pia– Utvecklingspsykologi (2002)
- Helmen Borge Anne Inger – Resiliens – risk och sund utveckling (2005)
- Hindberg Barbro – När omsorgen sviktar (1999)
- Hägertz Kerstin – Barnet i aliohlistfamiljen, en sammanställning över forskning, böcker och artiklar (1992)
- Iverus Isabella – Känner du någon med alkoholproblem (2008)
- Johansson Anna – Narrativ teori och metod (2005)
- Killen Kari – Svikna barn (2: a upplagan 1999)
- Kvale Steinar – Den kvalitativa forskningsintervjun (1997)
- Myrbäck Staffan – Den vingklippta familjen (1998)
- Olsson Eric – Praktisk kunskap i socialt arbete (2009)
- Patel Runa & Davidson Bo – Forskningsmetodikens grunder
- Rågsjö Karin, socialstyrelsen – Faktiskt om alkohol
- Seixas Judith S & Youcha Geraldine – Eftersom mamma och pappa drack för mycket (1990)
- Skerfving Annemi – Att synliggöra de osynliga barnen (2005)
- Watt Boolsen Merete– Kvalitativa analyser (2007)
- Woititz Janet G – Vuxna barn till alkoholister, 2 uppl. (2002)

Internet

- Wikipedia
- http://www.socialvetenskap.se/bibliotek_sv.pml?category_id=339
- <http://www.omtrygghet.se/>
- <http://www.notisum.se/rnp/SLS/lag/19490381.htm>
- [Www.google.com](http://www.google.com)
- <http://www.ne.se>

15 Intervjuguide

Bakgrund

- Ålder
- Hur såg din ursprungsfamilj ut under uppväxten?
- Boendeförhållanden?

Uppväxtförhållanden

- Hur gammal var du när du upplevde att din förälder/föräldrar hade ett alkoholmissbruk?
- På vilket sätt upplevde du din förälders missbruk?
- Hur var relationen till dina föräldrar?
- Fanns det några uttalade eller outtalade regler med hur man fick bete sig samt vad man fick och inte fick prata om inom/utanför familjen.
- Hur såg din roll ut hemma?
- Vad kan du säga var det bästa under din uppväxt?
- Vad kan du säga var det värsta under din uppväxt?

Upplevelse av stöd och hjälp

- Beskriv upplevelser av de vuxna som var tillgängliga för dig? Vem/vilka? På vilket sätt?
- Beskriv hur omgivningen hanterade konsekvenserna av förälder/föräldrars alkohol missbruk?
- Beskriv relationen inom familjen?
- Fick någon i familjen professionell hjälp och stöd?
- Hur var din relation till vänner?
- Beskriv skolans stöd under din uppväxttid?
- Beskriv det stöd och avlastning som var utanför skolan, ex fritidsintressen ?
- Hur såg umgänget ut med andra familjer, släkten samt övrigt socialt nätverk under din uppväxt?
- När du tänker tillbaka på din uppväxt och din förälders missbruk, kommer du ihåg om du hade något eget "sätt" (coping strategi) som hjälpte dig att försöka hantera den specifika situationen?

Hur mår du som idag som vuxen?

- Hur ser ditt liv ut idag?
- Hur har du påverkats av att växa upp med alkohol i familjen?
- Hur anpassar du dig till olika miljöer och situationer?
- Hur upplever du kontakter med arbetsmarknad eller annan sysselsättning?
- Hur upplever du ditt nätverk idag?
- Hur är din relation till andra vuxna?
- Hur yttrar sig konsekvenserna av att ha växt upp i en familj, där förälder/föräldrar har ett alkoholmissbruk?
- Vad anser du själv har gjort att du har klarat dig och är där du är idag?
- Hur anser du att omgivningen bör möta barns behov som lever i familj, där förälder/föräldrar som har ett alkoholmissbruk?

Vilken hjälp anser du barn ska ha som lever med en alkoholmissbrukande förälder?

15.1 Information och samtycke till deltagande i undersökning inför C-uppsats

Syfte och frågeställningar:

Vi är två studenter som läser socionomprogrammet vid högskolan Kristianstad. Syftet är att undersöka alkoholmissbrukets konsekvenser för de barn som växt upp i en familj där en eller båda föräldrar har missbrukat alkohol. Vi vill även få en inblick i hur vuxna barn till missbrukare ser på stöd och hjälp i samhället.

- Vad upplevde barnen under sin uppväxttid med missbruk i familjen.
- På vilket sätt har barnen påverkats under sin uppväxttid psykiskt, fysiskt och socialt.
- Hur har de vuxna barnen upplevt sin uppväxttid. Hur mår de som vuxna idag?

Intervjuform

Vår avsikt är att genomföra en kvalitativ intervjuundersökning. Vi söker dig som kan tänka dig att bli intervjuad med bandupptagning av intervjun. Skälet att vi önskar spela in intervjun är att det underlättar analysarbetet.

Deltagande

Ditt deltagande är helt frivilligt. Du kan när som helst under intervjun avbryta din medverkan utan det medför några negativa konsekvenser för dig.

I vår undersökning kommer inte ditt namn, ort eller personuppgifter användas. Vi kommer använda fingerade namn under intervju och i den färdiga uppsatsen. Under studiens gång används materialet endast av författare och handledare. Allt inspelat och nedskrivet intervjumaterial raderas i samband med C-uppsatsens färdigställande. Du har rätt att läsa studien innan det publiceras.

Du kontaktar oss via e-mail

lena.ohlssonxxxx@stud.hkr.se

anette.grenxxxx@stud.hkr.se

Handledare högskolan Kristianstad:
Sven-Erik Olsson. Email: sven-erik.olsson@hkr.se

Medgivande till deltagning i denna undersökning

.....
Undertecknad informant

